

VISOKA ŠOLA ZA VARSTVO OKOLJA

DIPLOMSKO DELO
EKOLOŠKO KMETOVANJE V PREKMURJU

KAROLINA PISNJAK

VELENJE, 2019

VISOKA ŠOLA ZA VARSTVO OKOLJA

DIPLOMSKO DELO

EKOLOŠKO KMETOVANJE V PREKMURJU

KAROLINA PISNJAK

Varstvo okolja in ekotehnologije

Mentor: izr. prof. dr. Andrej Simončič

VELENJE, 2019

Na podlagi Diplomskega reda izdajam naslednji

SKLEP O DIPLOMSKEM DELU

Študentka Visoke šole za varstvo okolja **Karolina Pisnjak** lahko izdela diplomsko delo z naslovom v slovenskem jeziku:

Ekološko kmetovanje v Prekmurju.

Naslov diplomskega dela v angleškem jeziku:

Organic farming in Prekmurje.

Mentor: **izr. prof. dr. Andrej Simončič.**

Diplomsko delo mora biti izdelano v skladu z Diplomskim redom VŠVO.

Pouk o pravnem sredstvu: zoper ta sklep je dovoljena pritožba na Senat VŠVO v roku 8 delovnih dni od prejema sklepa.

Izr. prof. dr. Boštjan Pokorny
dekan

Visoka šola za varstvo okolja

Trg mladosti 7 | 3320 Velenje

t: 03 898 64 10 | f: 03 89864 13 | e: info@vsvo.si

www.vsvo.si

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisani/a KAROLINA PISNJAK, vpisna številka 34130062, študent/ka visokošolskega strokovnega študijskega programa Varstvo okolja in ekotehnologije, sem avtor/ica diplomskega dela z naslovom ĖKOLOŠKO KMETOVANJE V FREKURJU

ki sem ga izdelal/a pod:

- mentorstvom izr. prof. dr. ANDREJ SIMONČIČ
- somentorstvom _____.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo delo moje avtorsko delo, torej rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela;
- oddano delo ni bilo predloženo za pridobitev drugih strokovnih nazivov v Sloveniji ali tujini;
- so dela in mnenja drugih avtorjev, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu z navodili VŠVO;
- so vsa dela in mnenja drugih avtorjev navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu z navodili VŠVO;
- se zavedam, da je plagiatorstvo kaznivo dejanje;
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo delo in moj status na VŠVO;
- je diplomsko delo jezikovno korektno in da je delo lektoriral/a JASNA CIAUT, prof. biologije in slovenščine;
- dovoljujem objavo diplomskega dela v elektronski obliki na spletni strani VŠVO;
- sta tiskana in elektronska verzija oddanega dela identični.

Datum: 25. 04. 2019

Podpis avtorja/ice: Karolina Pisnjak

ZAHVALA

Na začetku bi se rada zahvalila svojemu mentorju, izr. prof. dr. Andreju Simončiču, za strokovno svetovanje in pomoč pri nastajanju diplomskega dela.

Prav tako se zahvaljujem vsem ekološkim kmetovalcem, ki so sodelovali pri raziskavi in z nasveti pomagali pri izdelavi diplomske naloge.

Iskreno se zahvaljujem tudi sestri za spodbudo in pomoč.

IZVLEČEK

Namen diplomske naloge je predstaviti ekološko kmetovanje v Sloveniji, predvsem v Prekmurju. Cilji naloge so bili raziskati področja, kot so ekološko kmetovanje v Prekmurju, stanje ekoloških kmetij ter zadovoljstvo kmetovalcev. Namen naloge je bil ugotoviti razloge za odločitve za to vrsto pridelave hrane, kaj je glavna pridelovalna usmeritev ekološko usmerjenih kmetij, kakšna je ocena količine pridelkov na kmetijah za leto 2017, kolikšen delež pridelkov so prodali ekološki kmetovalci v prejšnjem letu, kakšne so razmere na kmetijah ter zadovoljstvo gospodarjev s samim ekološkim kmetovanjem.

Teoretični del predstavlja opis ekološkega kmetovanja v svetu in v Sloveniji. Predstavljeno je, kaj pomeni pojem ekološko kmetovanje, kaj so glavne značilnosti le-tega ter težave, ki jih imajo pridelovalci pri tej vrsti pridelave. V teoretičnem delu so opredeljeni cilji ekološkega kmetovanja, vrste ekološkega kmetovanja, aktualna zakonodaja v Sloveniji ter v EU. Predstavljeni so certifikati, ki jih morajo ekološki kmetovalci pridobiti, nameni teh certifikatov ter kaj sploh pridobijo z določenim certifikatom. Opredeljeno je mednarodno in slovensko združenje, preusmerjanje iz konvencionalnega oziroma integriranega kmetovanja v ekološko, kakšne so zahteve in omejitve ekološkega kmetovanja.

Empirični del zajema raziskavo, s katero smo želeli s pomočjo anonimnega anketnega vprašalnika ugotoviti stanje ekološkega kmetijstva v Prekmurju. Izbrali smo naključne ekološke kmetije v Prekmurju, ki so imeli v času anketiranja certifikacijo ekološkega kmetovalca. Cilj raziskave je bil ugotoviti ter analizirati obstoječe stanje ekoloških kmetij v vzhodnem delu Slovenije, natančneje v Prekmurju. Z diplomsko nalogo smo želeli ugotoviti značilnosti ekoloških kmetij ter vzroke, zaradi katerih so se prekmurski kmetovalci odločili za to vrsto pridelave. V ta namen smo v Prekmurju naključno anketirali 37 ekoloških kmetov.

S pomočjo raziskave je bilo ugotovljeno, da so ekološke kmetije starejše, saj so jih večinoma ekološki kmetje podedovali od staršev oziroma starih staršev. Zaradi ekološke ozaveščenosti in želje po zdravi prehrani in okolju, so se anketiranci odločili za to vrsto pridelave. 17 anketiranih kmetov proda do 25 % svojih pridelkov, ostale pridelke pa porabijo za lastne potrebe. Najbolj pogosto prodajajo izdelke neposredno na kmetiji oziroma tržnicah. 24 anketiranih kmetij zatira škodljivce in plevelve zgolj z ukrepom večletnega kolobarjenja. Nihče izmed anketiranih ne zatira škodljivcev in plevelov s fitofarmaceutskimi sredstvi, niti s sredstvi, ki so dovoljena za zatiranje v okviru ekološkega kmetijstva. Večina anketiranih meni, da imata konvencionalna in integrirana pridelava zelo pomemben negativen vpliv na zdravje ljudi, rastlin in živali kot tudi na podzemno vodo.

Ključne besede: trajnostni razvoj, ekološko kmetovanje, ekološki pridelki, stanje ekološkega kmetovanja v Prekmurju, anketa.

ABSTRACT

The purpose of this diploma thesis is to provide a clear understanding of organic agriculture with an emphasis on organic agriculture in Slovenia, primarily in the Prekmurje region. Our goal is to research the state of Prekmurje's organic agriculture, focusing on organic farms and how satisfied the farmers are with organic agriculture. The aim of this research is to determine: the reasons for choosing organic agriculture, the most prevalent crops used by organic farmers, the amount of crops produced in 2017, the amount of crops being sold in the previous year, the state of organic agriculture on surveyed farms, how satisfied the farmers are with organic agriculture.

The theoretical part of the diploma thesis provides a detailed picture of how organic agriculture fares globally and in Slovenia. We present the definition of organic agriculture, describe its main characteristics and limitations. In the theoretical part, we determine the goals of organic agriculture, present the types of organic agriculture and elaborate on Slovenia's and the EU's legal framework regarding organic agriculture. We provide a detailed understanding of the certificates related to organic agriculture, their purpose and the benefits of obtaining a certificate. We also define the international and Slovenian associations and describe the transformation from conventional or integrated farming to organic farming and provide the requirements and the limitations of organic farming.

The empirical part consists of a survey which, using an anonymous questionnaire, measures the state of organic agriculture in the Prekmurje region. The goal of the research is to determine and analyse the current state of organic agriculture in the eastern part of Slovenia - the Prekmurje region. The goal of this diploma thesis is to determine the characteristics of organic agriculture and provide a clear understanding of why farmers of Prekmurje opted for organic agriculture. In order to achieve this goal, we distributed a questionnaire to 37 randomly chosen organic farms of Prekmurje.

The findings of our research show that organic farms existed for some time because many organic farmers inherited the farm from their parents or grandparents. Eco-awareness and the desire to grow healthy food influenced their decision to grow organic food. 17 farmers manage to sell up to 25% of their harvest; the unsold crops are used for the purposes of their own household. Crops are primarily sold directly from the farms or on the marketplace. Farmers do not use plant protection products (PPPs) for pest control, not even the officially approved ones. A great majority of respondents believe that conventional and integrative farming significantly harms people's, plants' and animals' health and also pollutes underground water.

Keywords: sustainable development, organic agriculture, organic crops, state of organic farming in Prekmurje, survey

Kazalo

1. UVOD.....	1
1.1 Opredelitev teme.....	1
1.2 Opredelitev problema.....	1
1.3 Namen, cilji in hipoteze raziskave.....	1
2. KAJ JE EKOLOŠKO KMETIJSTVO?.....	2
3. PREGLED OBJAV	4
3.1 Razvoj ekološkega kmetovanja	4
3.2 International Federation of organic agriculture movements (IFOAM).....	6
3.3 Ekološko kmetovanje v svetu	6
3.4 Ekološko kmetovanje v Sloveniji.....	7
3.5 Preusmeritev iz konvencionalnega v ekološko kmetovanje	8
3.6 Kontrola ekoloških kmetij.....	9
3.7 Osnovne prepovedi v ekološkem kmetovanju.....	9
3.8 Težave z ekološko pridelavo	9
3.9 Aktualna zakonodaja, standardi in finančne podpore.....	10
3.10 Certificiranje	10
3.11 Označevanje ekoživil.....	11
4. MATERIAL IN METODE DELO	14
4.1 Anketni vprašalnik	14
4.2 Način izvedbe anketiranja	14
4.3 Obdelava podatkov	14
5. REZULTATI IN RAZPRAVA	15
5.1 Obstoje kmetije	15
5.2 Razlogi za odločitev za ekološko kmetovanje.....	15
5.3 Glavna pridelovalna usmeritev	16
5.4 Obseg in struktura lastnih in najetih zemljišč	16
5.5 Ocena količine pridelkov na kmetiji.....	17

5.6	Delež prodaje	17
5.7	Najbolj pogosto uporabljene prodajne poti.....	18
5.8	Struktura dohodkov	18
5.9	Gnojenje ekoloških pridelkov	19
5.10	Zatiranje škodljivcev in plevelov	20
5.11	Lega ekološke kmetije	20
5.12	Razmere na kmetijah - agrotehnične ovire	21
5.13	Podporni dejavniki okolja.....	22
5.14	Informacije in znanje s področja ekološke pridelave	22
5.15	Pomanjkanje strokovnega izobraževanja s področja ekološke pridelave	23
5.16	Udeležba na izobraževanjih in usposabljanjih za ekološko pridelavo	23
5.17	Vrste izobraževanj, ki bi si jih želeli v večjem obsegu	24
5.18	Stranski učinki uporabe pridelkov, pridelanih v okviru konvencionalne ali integrirane pridelave v primerjavi z ekološko	24
5.19	Stranski učinki, ki so najpomembnejši	25
5.20	Področja, ki so strokovno najslabše pokrita	26
5.21	Prednosti oziroma slabosti kmetije	26
5.22	Prihodnost kmetij.....	27
5.23	Družbeno-geografske značilnosti vseh članov gospodinjstva	28
5.23.1	Starost gospodarjev	28
5.23.2	Spol.....	28
5.23.3	Analiza izobrazbe gospodarjev.....	29
5.23.4	Kmetijska izobrazba članov na kmetiji	29
5.23.5	Aktivnost člana gospodinjstva	30
5.23.6	Obseg dela na kmetiji.....	30
5.23.7	Prevzemniki	31
5.23.8	Zadovoljstvo z rezultati ekoloških kmetij.....	31
5.24	Analiza hipotez.....	32

6. POVZETEK.....	34
7. VIRI IN LITERATURA.....	36

Kazalo slik

Slika 1: Znak BIO	12
Slika 2: Nacionalni zaščitni znak »ekološki«	12
Slika 3: Znamka BIODAR	13
Slika 4: Uradni znak Evropske unije za ekološka živila	13
Slika 5: Svetovna blagovna znamka Demeter	13

Kazalo preglednic

Preglednica 1: Stanje ekološkega kmetijstva v Sloveniji	8
Preglednica 3: Glavna pridelovalna usmeritev	16
Preglednica 4: Obseg in struktura lastnih in najetih zemljišč.....	16
Preglednica 5: Ocena količine pridelkov na kmetiji	17
Preglednica 11: Udeležba na izobraževanjih in usposabljanjih za ekološko pridelavo	23

Kazalo grafov

Graf 1: Razlogi za odločitev za ekološko kmetovanje	15
Graf 4: Delež prodaje izdelkov.....	17
Graf 5: Najbolj pogosto uporabljene prodajne poti	18
Graf 6: Struktura dohodkov	19
Graf 7: Gnojenje ekoloških pridelkov	19
Graf 8: Zatiranje škodljivcev in plevel	20
Graf 9: Lega ekološke kmetije	21
Graf 10: Razmere na kmetijah.....	21
Graf 11: Podporni dejavniki okolja	22

Graf 12: Informacije in znanja s področja ekološke pridelave	23
Graf 15: Vrste izobraževanj, ki bi jih želeli v večjem obsegu	24
Graf 16: Stranski vplivi uporabe pridelkov, pridelanih v okviru konvencionalne ali integrirane predelave v primerjavi z ekološko.....	25
Graf 17: Stranski učinki	25
Graf 18: Stokovna področja, ki so najslabše pokrita	26
Graf 19: Prednost oziroma slabost kmetije	27
Graf 20: Prihodnost kmetij	28
Graf 21: Spol.....	29
Graf 22: Izobrazba.....	29
Graf 24: Aktivnost članov.....	30
Graf 25: Obseg dela na kmetiji	30
Graf 26: Prezemnik.....	31
Graf 27: Zadovoljstvo z rezultati, ki jih dosega kmetija.....	32

1. UVOD

1.1 Opredelitev teme

Zaradi vse večje onesnaženosti okolja se pojavljajo vedno večje zahteve po zmanjšanju negativnih vplivov na okolje. Rešitev naj bi predstavljal trajnostni razvoj, katerega pomemben del je ekološko kmetijstvo, ki je alternativa konvencionalnemu kmetijstvu. Kmetijstvo danes poleg industrije, prometa in energetskega sektorja, ki velja za enega od glavnih onesnaževalcev okolja, negativno vpliva na celo biosfero.

Ekološko kmetijstvo se je začelo pojavljati v dvajsetih letih prejšnjega stoletja. Širše priznanje je ekološko kmetijstvo doseglo v sedemdesetih letih dvajsetega stoletja, vzporedno s krizo v kmetijskem sektorju (Bavec in sodelavci, 2001).

Ekološko kmetovanje je najbolj okolju in človeku prijazna kmetijska praksa. Glavni cilji so predvsem varovanje in ohranjanje naravnih virov, dobrobit živali, pridelava zdravih živil ter trajnostni razvoj podeželja.

Več kot milijon kmetov je po celem svetu vključenih v ekološko kmetijstvo, pri čemer raste tudi celotni spekter kmetijskih proizvodov v ekološki kakovosti (IFOAM). Vsak ekološki kmet daje pozitiven prispevek k izboljšanju okolja in kreptvi življenja skupnosti. Ekološki kmetje in pridelovalci skušajo razvijati pozitivne družbene, gospodarske ter okoljske odnose. Zavedajo se, da je kmetijstvo težko delo. Odlaganje strupenih fitofarmaceutskih sredstev (FFS) in gnojil na poljih preprosto ni odgovor za trajnostno in zdravo prihodnost (F. in M. Bavec, 2006).

1.2 Opredelitev problema

Konvencionalno kmetovanje prinaša vedno večje obremenitve v okolju. Glavni dejavnik je predvsem prekomerna poraba fitofarmaceutskih sredstev (FFS) in mineralnih gnojil. Ti dejavniki pripomorejo k obremenitvi okolja, potencialno nevarna pa so tudi za kmetovalce ter potrošnike, ki ta sredstva uporabljajo.

Ekološko kmetovanje omogoča ustvarjanje zdrave hrane. Za razliko od konvencionalnega kmetijstva so negativni vplivi na okolje pri ekološkem kmetovanju veliko manjši, predvsem zaradi prepovedane uporabe lahko topnih mineralnih gnojil, FFS in regulatorjev rasti.

1.3 Namen, cilji in hipoteze raziskave

Namen diplomske naloge je ugotoviti stanje ekološkega kmetovanja v Prekmurju. Ugotovitve se bodo nanašale na obseg in strukturo zemljišč, mnenja anketirancev o temeljih ekološkega kmetovanja in stanje ekoloških kmetij v Prekmurju.

Cilj diplomske naloge je ugotoviti vzroke, zaradi katerih so se kmetje odločili za ekološko pridelavo ter kakšno zadovoljstvo prinaša kmetom dejstvo, da proizvajajo ekološke izdelke.

Hipoteze:

1. Večina kmetij na območju Prekmurja se je odločila za ekološko kmetovanje zaradi finančnih vzrokov, to je stimulativnih eko plačil (subvencij).
2. Večina kmetov je zadovoljnih z rezultati svojega dela v okviru ekološkega kmetovanja.
3. V Prekmurju predstavlja poljedelstvo glavno pridelovalno usmeritev ekološkega kmetovanja.

2. KAJ JE EKOLOŠKO KMETIJSTVO?

Ekološko kmetijstvo je posebna oblika kmetovanja, ki prepoveduje oziroma omejuje uporabo različnih sintetičnih pesticidov in umetnih gnojil. Pri tej obliki kmetovanja je poudarjeno gospodarjenje v sožitju z naravo. Ekološko kmetovanje skrbi za ravnovesje vseh vključenih elementov, to so tla – rastline – živali – človek.

Namen ekološkega kmetovanja je zaščita okolja, varstvo zdravja proizvajalcev in potrošnikov ter ohranjanje in rast biotske raznovrstnosti. Glavni namen je predvsem krepitev naravnih regulacijskih procesov, izboljšanje in zaščita biološkega statusa tal ter zmanjšanje škodljivih vplivov na okolje (R. Rezneki in Sztahura E., 2015).

Podpora ekološkega kmetovanja pomeni:

- ohranjanje biotske raznovrstnosti v smislu pozitivnega vpliva na okolje; zaradi nižje okoljske obremenitve, zaščite tal in zaščite vodnih baz,
- zaradi uporabe nežnih sredstev so ostanki fitofarmaceutskih sredstev precej nižji (R. Rezneki in Sztahura E., 2015).

Glavne značilnosti ekološkega kmetovanja so naslednji:

- Predelati hrano z veliko prehransko vrednostjo,
- zaščita naravnih življenjskih prostorov (tla – voda – zrak).
- za pridobivanje hrane je izredno pomembno kolobarjenje in ohranjanje ali izboljšanje rodovitnosti tal,
- omogočanje živalim primerne življenjske razmere,
- prepoveduje uporabo gensko spremenjenih organizmov (GSO),
- kmetje, ki so se odločili za ekološko kmetovanje, ne smejo pri reji živali uporabljati hormonov, antibiotikov ter različnih zdravil proti stresu (Rezneki in Sztahura, 2015),
- zagotovitev delovnih mest v kmetijstvu (Bavec in sodelavci, 2001)

Cilje ekološkega kmetijstva lahko po načelih Mednarodne zveze gibanj za ekološko kmetijstvo (IFOAM) razdelimo na:

- raznolikost predelave in ohranjanje genetske pestrosti,
- dobrobit živali,
- zagotovitev vsem posameznikom, ki so vključeni v ekološko predelavo ter pridelavo, kakovost življenja, ki bo zadovoljevala njihove osnovne potrebe znotraj zdravega ter varnega delovnega okolja (Podmenik, 2012).

Pri ekološkem kmetijstvu ločimo tri osnovne oblike oziroma smeri, in sicer:

- kmetovanje po biološko-dinamični metodi,
- organsko-biološko oz.
- ekološko kmetovanje in permakultura (prav tam, 2012).

Naštete smeri se razlikujejo zlasti po specifični filozofiji in kmetijskih praksah, vendar vse sledijo istim ciljem.

Biološko-dinamična metoda kmetovanja

Biološko-dinamično kmetovanje je najbolj zahtevna metoda ekološke pridelave, ker so njegove zahteve predpisane v standardih Demeter, ki so še strožji od predpisov ekološke pridelave. Je sonaravna metoda kmetovanja, ki upošteva poleg ekoloških metod kmetovanja tudi zakonitosti gibanja Zemlje ter letnih časov. Metodo pridelovanja je utemeljil leta 1924 filozof in znanstvenik Dr. Rudolf Steiner ter zagotavlja ohranjanje trajne plodnosti tal, ekološko ravnotežje in zdravje.

Biološko-dinamično pridelani kmetijski pridelki in predelana hrana, ki jo na trgu vidimo pod blagovno znamko Demeter, uporablja se od leta 1928 (KON – CERT).

Permakultura

Permakultura temelji na upoštevanju razmerij, ki jih najdemo v naravi. Izraz je izumil Bill Mollison (trajno kmetijstvo in stalna kultura). Predstavlja natančnejše načrtovanje kmetijskih proizvodnih ekosistemov, ki vključujejo raznolikost in stabilnost ob upoštevanju obstoječega okolja in naravnih ekosistemov. Permakultura temelji na etičnem odnosu do narave in ljudi, hkrati permakulturo razumemo kot celosten pristop odgovarjanja na izzive današnjega časa. Poleg proizvodnje hrane zajema tudi vse ostale aspekte človeškega bivanja, kot so socialni odnosi, arhitektura, ekonomija, izobraževanje ter drugi (Društvo za permakulturo Slovenije, 2017).

3. PREGLED OBJAV

3.1 Razvoj ekološkega kmetovanja

V sredini 19. stoletja so se kmetijske dejavnosti začele spreminjati. Po nastavitvi znanstvenega spoznanja J. von Liebiga (F. in M. Bavec, Organic production and use of alternative crops) so se začeli prvi večji vnosi mineralnih gnojil (manj topnih) v obdelovalno zemljo. Na začetku 20. stoletja, po vzpostavitvi sinteze Haaber-Bosch leta 1913 se je začela prva uporaba gnojila iz dušikovega minerala. Po predstavitvi sinteze uree iz amonijaka leta 1921 ter proizvodnje prvega herbicida, se je v kmetijstvu pričelo »kemiziranje« (prav tam). Poseben napredek se je pričel po letu 1950 z razvojem sodobne kmetijske opreme, racionalizacije, rasti kmetijskih gospodarstev in odkritja hibridov oziroma hibridnih semen. Kljub temu da so prvi koraki biološkega kmetijstva potekali sočasno z novo uporabo kemičnih snovi v obdelani zemlji leta 1920, se je biološko kmetijstvo začelo širiti od leta 1950 naprej. V Švici in Avstriji je Müller predstavil tako imenovano organsko-biološko kmetijstvo. Leta 1960 je bila objavljena knjiga z naslovom Silent Spring (prav tam), ki je vsebovala odkritja o velikih okolijskih problemih. Po »zeleni revoluciji« leta 1970 so bili večinoma idealisti z malimi kmetijami in majhnimi izkušnjami tisti, ki so se pričeli ukvarjati z biološkim kmetijstvom (F. in M. Bavec, 2006).

Biološko kmetijstvo je rezultat teorije in prakse, ki se je začela na začetku 20. stoletja, večinoma v Severni Evropi. Vključevalo je različne alternativne metode kmetijske proizvodnje, med katerimi so posebej izstopale naslednje tri:

- biodinamično kmetijstvo, ki se je pojavilo v Nemčiji po navdihu Rudolfa Steinera,
- organsko kmetijstvo, ki izhaja iz Anglije (na podlagi teorij Alberta Howarda),
- biološko kmetijstvo, ki se je razvilo v Švici (s pomočjo Hansa-Petra Ruscha in Hansa Müllera) (F. in M. Bavec, 2006).

Kljub nekaterim razlikam v poudarkih posameznih metod je skupna značilnost vseh teh gibanj, da se poudari bistvena povezava med kmetijstvom in naravo in da se oglašuje spoštovanje do naravnega ravnovesja. Oddaljijo se od intervencionističnega dostopa h kmetijstvu, ki maksimira pridelke z uporabo različnih vrst sintetičnih proizvodov. Kljub vitalnosti teh gibanj je biološko kmetijstvo ostalo neizkoriščeno v Evropi še več let.

V petdesetih letih prejšnjega stoletja je bil glavni cilj kmetijstva, da bi dosegli veliko izboljšanje v produktivnosti z namenom, da bi zadovoljili potrebe po hrani in s tem povečali stopnjo samooskrbe evropske skupnosti.

Do konca šestdesetih let je ekološko kmetovanje naredilo velik korak naprej, v ospredje je prišla nastajajoča ozaveščenost o vprašanih varstva okolja. Posledično je prišlo do nastanka novih združenj, ki so vključevala proizvajalce, potrošnike in druge zainteresirane za ekologijo in zdrav življenjski stil, ki je v boljšem ritmu z naravo. Organizacije so izdelale svoje lastne specifikacije s pravili, ki urejajo proizvodne metode. Biološko kmetovanje se je še posebej razcvetelo v 80. letih 20. stoletja, ko se je nova proizvodna usmeritev nadaljevala z razvijanjem novih bioloških pridelkov in izdelkov. Povečalo se je tudi zanimanje potrošnikov po proizvodih, ne samo v Evropi, ampak tudi v ZDA, Kanadi, Avstraliji in na Japonskem. Pomembno se je povečalo število proizvajalcev, prišlo je tudi do novih pobud za predelavo in trženje ekoloških proizvodov. Razmere, ki so spodbujale biološko kmetovanje, so bile v veliki meri posledica tega, da so potrošniki hoteli imeti zalogo dobrih, okolju prijaznih proizvodov. Istočasno pa so tudi javne institucije ter organi postopoma začeli prepoznavati biološko kmetovanje, vključevati so ga pričeli v raziskovalne in razvojne vsebine in razpise ter pričeli istočasno pripravljati in sprejemati zakonodajo, ki je definirala in uravnavala tovrstno pridelavo. Nekaterne države članice EU so ekološkemu kmetom že zelo zgodaj dodelile tudi državne in regionalne subvencije, s čimer so želele pospešiti ekološko pridelavo. (F. in M. Bavec, 2006).

Kljub prizadevanjem pa je biološko kmetovanje še vedno oviralo pomanjkanje pozornosti. Potrošniki niso bili prepričani o tem, kaj vse v resnici zajema biološko kmetovanje in kaj so posledice le-tega. Razlogi za zmedo so bili med drugimi tudi v obstoju preveč različnih »šol« in »filozofij«, pomanjkanje usklajene terminologije, nestandardna predstavitev proizvodov in nagnjenost k zameglitvi razlik med pojmi kot so ekološki, naravni, zdravi in tako naprej. K izboljšanju stanja niso pomagali niti primeri napačnega označevanja bioloških metod. Kljub naštetim težavam se je v poznih osemdesetih letih začelo razvijati priznavanje in urejanje biološkega kmetijstva.

Sprejem formalnih pravil je bila najboljša osnova za zagotovitev verodostojnosti biološkega kmetovanja na tržišču kakovostnih izdelkov. EU je v začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja sprejela pravni okvir (Uredba št. 2078/922). Gibanje k uradnemu priznanju biološkega kmetovanja se je kasneje razširilo tudi v več drugih držav, ki so mu potem sledile mednarodne pobude. Zaradi svojih posebnih značilnosti je Uredba št. 2078/922 zagotovila dodatne možnosti, da je biološko kmetovanje bilo upravičeno do finančne podpore (F. in M. Bavec, 2006).

- Novembra 1998 je IFOAM sprejel osnovne standarde za biološko kmetovanje in predelavo. Federacija, ustanovljena leta 1972, združuje organizacije iz celega sveta, ki so vključene v biološko pridelavo, certificiranje pridelkov, raziskave, izobraževanje in spodbujanje biološkega kmetovanja. Čeprav njene specifikacije in standardi niso zavezujoči, predstavljajo dragocene smernice, ki povzemajo najsodobnejše metode proizvodnje in predelave bioloških proizvodov.
- Junija 1999 je komisija Codex Alimentarius sprejela Smernice za proizvodnjo, predelavo, označevanje in trženje biološko pridelanih živil. Te smernice določajo načela biološke pridelave s kmetijske faze s pripravo, skladiščenjem, označevanjem, prevozom in trženjem rastlinskih pridelkov. Smernice so namenjene temu, da državam članicam omogočijo sestavo svojih lastnih pravil ob upoštevanju posebnih nacionalnih značilnosti.
- Leta 1999 je Organizacija za prehrano in kmetijstvo (FAO) pripravila delovni program za biološko kmetovanje, ki se ukvarja predvsem s spodbujanjem biološkega kmetijstva v državah v razvoju (prav tam).

Danes je IFOAM svetovna krovna organizacija biološkega gibanja, ki združuje 771 organizacij v 108 državah. Poslanstvo IFOAM je vodenje, združevanje in pomoč biološkemu gibanju za doseg njegovega celotnega potenciala. Cilj IFOAM je svetovno sprejetje biološko, socialno in ekonomsko trdnih sistemov, ki temeljijo na načelih biološkega kmetijstva.

V Evropi je razvoj biološkega kmetijstva trajal 30 let, da bi zasedel 1 % kmetijskih zemljišč in živilskih trgov. Kriza v zvezi z varnostjo hrane pa je privedla do nepredvidenega zanimanja, saj vlada, kot je Združeno Kraljestvo, ciljajo na to, da bo v naslednjih 10 letih 30 % vseh kmetijskih zemljišč postalo bioloških.

V Argentini se je zaradi velikega povpraševanja po biološkem mesu rast zemljišč z biološko pridelavo z manj kot 500000 hektarov v letu 1999 spektakularno povečala na 3 milijone hektarov v letu 2000, in sicer predvsem na travnatih področjih. Svetovno povpraševanje po mesu narašča in se tudi pričakuje, da bo naraščalo še naprej. Če se bodo skrbi glede varne hrane še naprej povečevale (npr. salmonela, BSE), se pričakuje, da bodo številne države, kot je npr. Japonska (največja uvoznica mesa), iskale na trgu več biološko prirejenega mesa (F. in M. Bavec, 2006).

Prihodnji dokazi o zdravju in okoljski varnosti (ali pomanjkanju le-teh) transgenih živil bodo v prihodnosti določili možnosti za biotehnologijo in biološko kmetijstvo. Na primer, pridelava oljnic (zlasti soje) je podvržena velikim spremembam, saj so naftne rastline v središču razvoja biotehnologije. Glavni proizvajalci soje, kot so Argentina, Brazilija in Paragvaj, so močno soočeni z gensko spremenjeno sojo in koruzo, ki so postale pogoste v teh državah.

Skrb družbe za varnost hrane, ki jo proizvajajo konvencionalni sistemi, ter vse večje zanimanje multinacionalnih živilskih podjetij in trgovcev na drobno z biološkimi proizvodi kaže na to, da se bo rast certificiranega biološkega kmetijstva verjetno razvilo v skladu s tržnimi pravili. Vendar bo

premik k ločitvi kmetijske podpore iz proizvodnje in vse večji poudarek podpore vloge kmetijstva pri zagotavljanju javnih dobrin tudi spodbuda za sprejem okolju prijaznih kmetijskih sistemov, ki vključujejo tudi biološko kmetijstvo. Okoljska pravila in svetovne okoljske konvencije verjetno bodo sprožile povečanje povpraševanja in ponudbe za biološko kmetijstvo (F. in M. Bavec, 2006).

3.2 International Federation of organic agriculture movements (IFOAM)

Svetovna mreža, znana kot IFOAM, danes združuje okoli 750 članskih organizacij in institucij v več kot 100 državah po celem svetu. Njihova glavna naloga je zastopati in uskladiti celotno raznolikost ekološkega gibanja. Poleg tega, da so združeni na svetovni ravni in v vseh sektorjih, so člani IFOAM organizirani tudi v regionalnih skupinah. Vse te dejavnosti in skupine podpira strokovno osebje na sedežu v Bonnu (International federation of organic agriculture movements, 2018).

Cilji in dejavnosti IFOAM so:

- izmenjava informacij o vseh vidikih ekološkega kmetovanja,
- spodbujanje svetovnega razvoja ekološkega kmetijstva,
- zagotavljanje skupnih platform za interesno skupino,
- izmenjavo znanja in izkušenj med člani in organskim gibanjem kot celoto, ki predstavlja organsko gibanje v mednarodnih institucijah in agencijah,
- nenehno spreminjanje osnovnih standardov IFOAM in norm za akreditacijo razvijanja usklajenega mednarodnega sistema organskih jamstev iz osnovnih standardov za program akreditacije IFOAM (IFOAM– International federation of organic agriculture movements, 2018).

3.3 Ekološko kmetovanje v svetu

V letu 2016 je bilo kmetijskih zemljišč z ekološko pridelavo 57,8 milijonov ha, vključno z območji preusmeritve. Regije z največjimi površinami ekološkega kmetijskega zemljišča so Oceanija (27,3 milijona ha, kar je skoraj polovica svetovnega ekološkega kmetijskega zemljišča) in Evropa (13,5 milijona hektarov, 23 %). Latinska Amerika ima 7,1 milijona ha (12 %), sledijo pa Azija (4,9 milijona ha, 9 %), Severna Amerika (3,1 milijona ha, 6 %) in Afrika (1,8 milijona ha, 3 %). Države z največ ekoloških kmetijskih zemljišč so Avstralija (27,4 milijona ha), Argentina (3 milijone ha) in Kitajska (2,3 milijona ha). Trenutno je 1,2 % svetovne kmetijske zemlje ekološko obdelane. Najvišji ekološki delež celotne kmetijske zemlje po regijah so v Oceaniji (6 %) in v Evropi (2,7 %; EU 6,7 %). Vendar pa nekatere države dosegajo precej višje deleže: Lihtenštajn (37,7 %) in Francoska Polinezija (31,3 %) imata najvišji ekološki delež. Povečanje ekološke pridelave predstavlja tudi podatek, da so se v petnajstih državah za 10 % povečale površine z ekološko pridelavo. Ekološka kmetijska zemljišča so se leta 2016 povečala za 7,5 milijona ha ali 15 %. To je predvsem posledica dodatnih 5 milijonov ha v Avstraliji. Vendar pa so tudi številne druge države poročale o pomembnem povečanju in tako prispevale k svetovni rasti, kot so npr. Kitajska (42 % povečanje, več kot 0,67 milijona ha več), Urugvaj (27 % povečanje, več kot 0,3 milijona ha več), Indija in Italija z dodatnimi 0,3 milijona ha. V vseh regijah se je povečalo ekološko kmetijsko zemljišče. V Evropi se je površina z ekološko pridelavo povečala za skoraj 1 milijon ha (povečanje za 6,7 %). V Aziji so se tovrstne površine povečale za približno 34 % ali dodatnih 0,9 milijona ha. V Afriki se je območje povečalo za 7 % ali več kot 0,1 milijona ha, v Latinski Ameriki se je območje po nekaj letih padcev povečalo za skoraj 6 % ali 0,4 milijona ha, v Severni Ameriki pa za več kot 5 % ali 0,2 milijona dodatnih ha. V številnih azijskih in afriških državah, kot so Laoška ljudska demokratična republika, Sierra Leone in Zimbabve, je bilo prav tako opaziti povečanje ekološkega kmetijskega zemljišča. Poleg ekoloških kmetijskih zemljišč, ki so namenjena pridelavi, je njihova vrednost tudi v podpori drugim okolju prijaznim dejavnostim,

npr. ohranjanju najrazličnejših prostoživečih organizmov, vključno s čebelami. Druga področja ekološke pridelave vključujejo med drugim tudi ribogojstvo, gozdove in pašnike na nekmetijskih zemljiščih. Območja nekmetijskih zemljišč predstavljajo več kot 39,7 milijona ha (FiBL & IFOAM-organics international the world of organic agriculture statistic & emerging trends, 2018).

3.4 Ekološko kmetovanje v Sloveniji

Začetki organiziranega razvoja ekološkega kmetijstva v Sloveniji segajo v drugo polovico osemdesetih let, ko je skupina mladih začela z ekološko pridelavo v Pomurju. Skupina imenovana Mikrokozmos je v praksi na lastnih in najetih njivskih površinah pridelovala zlasti žita po biodinamičnem načinu ekološkega kmetovanja. Znanje so pridobivali v tujini in posevke dali v ekološko kontrolo. V tistem času so naleteli na precejšnje nerazumevanje okolice in tudi kmetijske politike, saj še ni bilo dovolj razumevanja za ekološko pridelavo, čeprav so bila tedaj tovrstna gibanja v Evropi že precej bolj znana, Evropa se je npr. v tistem času že soočala s presežki hrane, istočasno pa je vse več potrošnikove povpraševalo po ekološko pridelani hrani in vse bolj se je hkrati uveljavljalo vedenje o negativnih posledicah intenzivnega kmetijstva (Bavec in sodelavci: Ekološko kmetijstvo, 2002).

Leta 1992 so ustanovili društvo Ajda, ki se je zavzemalo za uveljavitev biodinamičnega kmetovanja. Sredi devetdesetih let so v večjih krajih po Sloveniji odprli številne trgovine z zdravo hrano, ki se je pojavljala na posebnih policah po trgovinah. Začenjale so se spremembe med potrošniki, knjižne založbe so izdale prve knjige o ekološkem kmetovanju in biološkem vrtnarstvu. Društvo Ajda še vedno vsako leto izdaja Setveni koledar in druga različna strokovna gradiva za ekološko kmetovanje.

Slovenska ekološka gibanja so navezala mednarodne stike in se včlanila v IFOAM. V Celju so ustanovili društvo Vigred, specializirana podjetja pa so začela uvažati bioživila iz tujine. Vse več je bilo pobud, da bi bilo potrebno izdelati smernice za ekološko kmetovanje, ki pa se zaradi nasprotujočih se interesov nevladnih organizacij in nekaterih uradnih struktur niso hitro uresničile.

Po letu 1995 je pripravo smernic koordinirala Strokovna skupina za ekološko kmetovanje pri Republiški upravi za pospeševanje kmetijstva v okviru Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano ter jih usklajene z nevladnimi organizacijami izdala junija 1997 kot Priporočila za ekološko kmetovanje v Sloveniji. Le-ta določajo preusmeritev celotne kmetije v ekološko kmetijstvo in ne dopuščajo delnih kmetij. Hkrati z razvojem smernic so se pričeli izobraževati tudi različni strokovnjaki in svetovalci na tem področju. Kmetijski svetovalci so vse pogosteje organizirali strokovne ekskurzije na ekološke kmetije v tujino (Anamarija Slabe, 2011).

Leta 1998 so v Sloveniji potekali trije programi certificiranja ekološke pridelave:

1. S.O.F.A. je s pomočjo avstrijskih strokovnjakov razvil sistem notranjih kontrol in certificiranja. Organizirano je bilo tudi usposabljanje inšpektorjev kmetij. Leta 1998 je bilo certificiranih 25 kmetij.
2. v istem letu je 13 kmetijskih gospodarstev združenja za ekološko kmetijstvo v severovzhodni Sloveniji potrdila avstrijska certifikacijska organizacija Austria Bio Garantie.

Ena kmetija je bila potrjena v okviru prvega in drugega programa, zato je skupno število kmetij, certificiranih v programih dejansko 34. Prav tako se je osem kmetov, ki so biološko- dinamično kmetovali, odločilo, da zaprosijo za certificiranje v okviru enega od prvih dveh programov, pa tudi tretje, ki prinaša skupno število ekoloških kmetij v letu 1998 na 44. Leta 1998 sta dve identični usposabljanji za inšpektorje za ekološko kmetovanje organizirali, prvo v Ljubljani ISD in drugo v Mariboru s strani državnega kmetijsko gozdarskega zavoda. (prav tam).

Leta 1999 je skupno 300 kmetij zaprosilo za certifikacijo programa, 22 pa je zaprosilo za certifikacijo v okviru projekta Demeter program. Nekateri kmetje so bili potrjeni v obeh programih (Anamarija Slabe, 2011).

Preglednica 1: Stanje ekološkega kmetijstva v Sloveniji

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ekološke kmetije v kontroli, število	1.876 (2,5%)	2.000 (2,6%)	2.067 (2,6%)	2.096 (2,6%)	2.218 (2,9%)	2.363 (3,1%)	2.682 (3,6%)	3.049 (4,1%)	3.298 (4,6%)	3.417 (4,7%)	3.518 (5,0%)
ekološko obdelane površine v kontroli, ha	26.831 (5,47%)	29.322 (5,88%)	29.836 (6,05%)	29.388 (6,27%)	30.688,51 (6,47%)	32.148,74 (6,8%)	35.100,67 (7,6%)	38.664,49 (8,4%)	41.237,19 (8,7%)	42.188,46 (8,7%)	43.578,76 (9,03%)
število certifikatov	1.393	1.610	1.789	1.853	1.897	1.999	2.104	2.232	2.537	2.699	2.933
biodinamične kmetije	...	25	21	21	21	23	28	28	26	26	22

Vir: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

Zveza združenj ekoloških kmetov Slovenije (ZZEKS)

ZZEKS je bila ustanovljena leta 1999. Je krovna organizacija, ki vključuje osem regionalnih združenj slovenskih ekoloških kmetov.

Cilji zveze združenja ekoloških kmetov Slovenije so:

- podpora članom zveze pri preskrbi prebivalstva z ekološko predelanimi in pridelanimi živili,
- vzpodbujanje ekološkega kmetovanja v Sloveniji,
- zagotavljanje dolgoročnega varovanja okolja.

Namen zveze je krepitev razvoja ekološkega kmetovanja, in sicer z zduženjem moči članov, usklajevanje skupinskih dejavnosti ter varovanje okolja – predvsem s pomočjo kmetijstva in dejavnosti, ki jih kmetijstvo zavzema, z obveščanjem in izobraževanjem javnosti ter skrb za ohranjanje podeželja in razvoj podeželjskih območij kmetijstva (Vir: Biouzitek.si, 2019).

Redni člani združenj so lahko kmetje, ki na celotni kmetiji gospodarijo v skladu s Standardi zveze in so vključeni v nadzorovanje ekološkega kmetijstva (Slabe, 2001).

3.5 Preusmeritev iz konvencionalnega v ekološko kmetovanje

Na začetku preusmeritve kmetij v ekološko pridelavo se morajo kmetje z ekološko pridelavo točno seznaniti, kaj ekološko kmetijstvo sploh je, kakšne so zahteve in omejitve, kakšne so prodajne možnosti, seznaniti se morajo, kako voditi in organizirati tovrstne kmetije s primeri iz Slovenije in sosednjih držav. Zato je zelo pomembno lastno izobraževanje in udeležba na različnih seminarjih ali tečajih o ekološkem kmetovanju, ki jih organizirajo enote kmetijske svetovalne službe ali združenja ekoloških kmetov. Pred samim začetkom preusmeritve je dobro obiskati nekaj ekoloških kmetij oz. kmetij v preusmeritvi in se prepričati, kako je z ekološkim kmetovanjem v praksi, kakšne so prednosti in pomanjkljivosti, ali se da sploh pridelke prodati (M. Bavec in sodelavci, 2001).

Da kmetija dobi status ekološke kmetije, morata miniti dve oziroma tri pridelovalne sezone. V tem času se prilagodi način kmetovanja in vzpostavi nov način gospodarjenja. Med preusmeritvijo se status pridelkov spreminja iz konvencionalnega kmetovanja v ekološko. Prvo leto po preusmeritvi so izdelki še konvencionalni, drugo leto jih označujemo »iz preusmeritve«, tretje leto pa pridobijo status »ekološki«. Triletno preusmeritveno obdobje velja za trajne nasade. Za preusmeritev svoje kmetije gospodar ob pomoči svetovalcev pripravi načrt preusmeritve (Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije, 2018).

3.6 Kontrola ekoloških kmetij

Nadzor ekološkega kmetijstva je namenjen razvoju ter zagotavljanju kakovosti, ki jo določajo, oblikujejo in pospešujejo vplivi in osnovne ideje o ekološkem kmetovanju. Razvijajo ga različni interesni partnerji, med katerimi so ekološki kmetje, združenja in zveze za ekološko kmetovanje, pristojne državne oblasti, predelovalni obrati, porabniki ter kontrolna organizacija. Glavni cilji, ki si jih postavlja kontrola ekološkega kmetijstva, so naslednji:

- preprečevanje zavajanja kupcev in zavzemanje za razlikovanje med ekološko pridelanimi in t. i. lažnimi ekološkimi živili,
- zagotavljanje varstva okolja ter kulturne krajine, biološka raznovrstnost in zaščita naravnih bogastev,
- omogočanje in zagotavljanje oskrbe prebivalstva z zdravo ter do okolja prijazno pridelano hrano,
- varstvo pridelovalcev z izvajanjem objektivnih, rednih in doslednih kontrol v skladu z zakonsko določenimi smernicami in standardi,
- sprejemanje in uvajanje novih smernic v že obstoječe programe standarde kontrole ekološke pridelave ter predelave,
- točno določeni in razumljivi kontrolni kriteriji,
- pospeševanje prodaje ekološko pridelane hrane z izvajanjem certifikacije ter kontrole (Bavec M. in sodelavci, 2001).

3.7 Osnovne prepovedi v ekološkem kmetovanju

Pri ekološkem načinu predelave so določene bistvene omejitve glede uporabe gnojil ter FFS, ki imajo lahko škodljive posledice na okolje in puščajo ostanke škodljivih snovi v samih kmetijskih pridelkih:

- prepoved uporabe FFS ter lažje topnih mineralnih gnojil ter antibiotikov v živinoreji,
- omejitev uporabe pomožnih tehnoloških sredstev, raznih živilskih dodatkov ter drugih snovi,
- prepoved uporabe GSO,
- nujno pomembno je široko kolobarjenje za učinkovito rabo krajevnih virov,
- reja živali poteka v sistemih živalim prijazne reje, z veliko gibanja na prostem in na osnovi ekološke krme,
- izraba lokalnih virov, denimo hlevskega gnoja za gnojilo ali na kmetiji pridelane krme,
- izbira takšnih vrst rastlin in pasem živali, ki so imuni proti boleznim in prilagojene lokalnemu okolju (kon-cert.si).

3.8 Težave z ekološko pridelavo

Težave ekološke pridelave za razliko od konvencionalnega kmetijstva predstavlja predvsem potreba po večji angažiranosti in dobrem poznavanju stroke, to je potreba po boljšem znanju in različnih področjih in praks, ki so potrebne za uspešno izvajanje ekološkega kmetijstva. Pridelava tradicionalnih sort semen, biološka gnojila, pridobivanje organskih gnojil, bio FFS ter FFS iz rastlinskih izvlečkov so zgolj nekateri pomembni izzivi, s katerimi se soočajo pridelovalci.

Te težave je možno rešiti s stalnimi prizadevanji kmetov ob pomoči različnih institucij, kmetijskih združenj, vlade ter nevladnih organizacij. Priporočene tehnologije in prakse za ekološko pridelavo so praviloma določene glede na pridelovalna območja. Lokalno usmerjene raziskave je potrebno zaradi specifičnosti pridelovalnih razmer izvajati na različnih kmetijskih območjih (Sardar Valla Bhai Pattel in Sabin K, 2017).

3.9 Aktualna zakonodaja, standardi in finančne podpore

V Evropski uniji je 1. 1. 2009 začela veljati na področju ekološkega kmetijstva nova zakonodaja (Uredba Sveta 384/2007, Uredbi Komisije (ES) 889/2008 in 1235/2008), tej pa se prilagaja tudi nacionalna zakonodaja s Pravilnikom o ekološki pridelavi in predelavi kmetijskih pridelkov oziroma živil, kjer so vključene slovenske posebnosti (MKGP, 2018).

Z uvedbo prvih kontrol in certifikacije je tudi Slovenija v letu 1998 začela uvajati ekološko kmetijstvo v skladu s takrat veljavno evropsko zakonodajo (slovenske takrat še ni bilo). Po desetih letih razvoja je bilo v letu 2008 v kontrolo vključenih že okoli 2.000 kmetij in 30.000 ha kmetijskih površin, kar je nad povprečjem držav EU (Bavec, M. in sodelavci, 2001).

V nadaljevanju so prikazani nekateri pomembnejši evropski in slovenski zakonski in podzakonski akti s tega področja:

- Uredba 1306/2013/EU,
- Uredba sveta (ES) št. 834/2007 z dnem 28. junija 2007 o ekološki pridelavi in označevanje ekoloških proizvodov in razveljaviti uredbe (EGS) št. 2092/91,
- Uredba komisije (ES) 889/2008 z dne 5. septembra o določitvi podrobnih pravil za izvajanje Uredbe Sveta (ES) 834/2007 o ekološki pridelavi in označevanju ekoloških proizvodov glede ekološke pridelave, označevanja in nadzora,
- Uredba (ES) št. 882/2004 Evropskega parlamenta in Sveta z dnem 29. aprila 2004 o izvajanju uradnega nadzora, da se zagotovi preverjanje skladnosti z zakonodajo o krmu in živilih ter s pravili o zdravstvenem varstvu živali in zaščiti živali,
- Zakon o kmetijstvu (Uradni list RS, št. 45/2008 z vsemi spremembami),
- Pravilnik o ekološki pridelavi in predelavi kmetijskih pridelkov oziroma živil (Uradni list RS, št. 8/2014),
- Nacionalni predpis, ki ureja izvajanje tega podukrepa in
- druga EU zakonodaja in nacionalna zakonodaja, ki ureja področje te operacije (MKGP, 2018).

3.10 Certificiranje

Kontrolo nad ekološko pridelavo oziroma predelavo ekoloških kmetijskih pridelkov in živil ter izdajanje certifikatov v skladu s predpisi, ki urejajo ekološke kmetijske pridelke oziroma ekološka živila, lahko izvajajo organizacije, ki so pravne ali fizične osebe in ki jih na podlagi vloge z dokazili o izpolnjevanju tehničnih in organizacijskih pogojev z odločbo imenuje minister (MKGP, 2018).

Prehod v ekološko kmetovanje je počasen, saj je potrebno celotno kmetijsko gospodarstvo in zemljišča pripraviti na ekološko pridelavo in jo očistiti vseh škodljivih snovi. Pridobitev certifikata sheme kakovosti ekološka pridelava traja 2 oz. 3 leta. V tem času je kmetija v preusmeritvi iz konvencionalnega v ekološko kmetijstvo. Preusmeritev se začne po prijavi v kontrolo in certificiranje ekološkega kmetovanja, po podpisu pogodbe in opravljenem uvodnem tečaju o ekološkem kmetovanju, ki je zelo pomemben. Prav tako je priporočljivo, da se kmetija včlani v združenje za ekološko kmetovanje. Čas preusmeritve traja najmanj dve leti, za trajne nasade pa tri leta. Čas preusmeritve se lahko v določenih primerih tudi podaljša. Pri tem pa je pomembno poudariti, da se v primeru uporabe katerega koli nedovoljenega sredstva, po podpisu pogodbe o

kontroli in certificiranju, preusmeritev šteje od datuma zadnje uporabe nedovoljenega sredstva. Dodelitev statusa pridelka je odvisna od tega, v katerem obdobju vegetacije se je pridelovalec vključil v sistem kontrole (Inštitut za kontrolo in certifikacijo v kmetijstvu in gozdarstvu, 2018).

Certifikat vsebuje naslednje podatke:

- naziv kontrolne organizacije,
- ime ali naziv pridelovalca,
- datum izvedene kontrole,
- kontrolno številko kmetije/obrata,
- predpise, po katerih je bil(a) kmetija/obrat certificiran(a),
- status različnih pridelkov ter živil (iz preusmeritve, ekološki),
- čas veljavnosti certifikata,
- pogoje za ohranitev veljavnosti certifikata,
- številko in datum izdaje certifikata kmetijstvo (Inštitut za kontrolo in certifikacijo v kmetijstvu in gozdarstvu, 2018).

Kaj pridobimo z ekološkim certifikatom?

Z ekološkim certifikatom pridobimo:

- okolje dodatno ne onesnažujemo s FFS, lahko topnimi mineralnimi gnojili ter drugimi onesnaževali,
- živalim prijazno rejo z obilo gibanja, paše ter primerno krmo,
- kmetje kmetujejo na način, ki dobro izkorišča naravne vire ter danosti, upoštevanje kolobarja in izbire tistih sort rastlin, ki so že v osnovi bolj odporne,
- zagotovitev, da ne bodo uporabljali GSO,
- dovoljenje za označevanje z oznako »EKOLOŠKI« ali »EKO« ali »BIO«,
- dovoljenje oz. pravico do uporabe ekološkega logotipa Evropske unije, ki zagotavlja, da pridelovalci spoštujejo naravo in da so proizvodi pridelani na trajnosten način,
- ekološki certifikat kot jamstvo za ponujanje oz. prodajo kakovostnih pridelkov ter potrditev, da je način kmetovanja kontroliran,
- ekološki certifikat kot zagotovilo za dosledno upoštevanje zahteve za ekološko pridelavo, okolje in dobrobit živali (prav tam, 2018).

3.11 Označevanje ekoživil

Več oblik je, kako opozoriti, da gre za ekoživilo: nadzorovana ekološka pridelava, ekopridelava, biološko-dinamična pridelava, biološka pridelava ali biopridelava, pa tudi le kratko »EKO« ali »BIO«. Vse te oznake so dovoljene le, če živilo res izvira iz nadzorovane ekološke pridelave ter to potrjuje ustrezen certifikat. V Sloveniji je uradna oznaka predvsem »EKOLOŠKO« (Inštitut za kontrolo in certifikacijo v kmetijstvu in gozdarstvo, 2018).

Oznaka nadzorne organizacije

Ekoživila morajo biti načeloma označena z imenom ali kodo nadzorne organizacije, ki izvaja kontrolo na kmetiji oz. pri predelovalcu. V Sloveniji je ta koda SI-XXX-EKO-, vsaka država članica EU ima svojo lastno kodo (Inštitut za kontrolo in certifikacijo v kmetijstvu in gozdarstvo, 2018).

Oznake in znamke za ekoživila

V Sloveniji je uradni znak za označevanje ekoloških živil znak »ekološki«. Znak BIO daje Inštitut KON-CERT Maribor in zagotavlja skladnost predelave, pridelave, skladiščenja, pakiranja ter transporta ekoloških pridelkov, živil in krmil z ustreznimi predpisi za ekološko kmetovanje. Pravico do uporabe tega zaščitnega znaka je možno pridobiti z veljavnim certifikatom za ekološko pridelavo oziroma predelavo, podeljenim s strani Inštituta KON-CERT Maribor (Inštitut za kontrolo in certifikacijo v kmetijstvu in gozdarstvu, 2018).

Slika 1: Znak BIO

Vir: kon-cert.si

Nacionalni zaščitni znak »ekološki« daje zagotovilo za skladnost pridelave, predelave, pakiranja, skladiščenja ter transporta ekoloških pridelkov, živil in krmil, z veljavnimi predpisi za ekološko kmetijstvo. Pravico do uporabe zaščitnega znaka »ekološki« je možno pridobiti na osnovi veljavnega certifikata pooblaščenega certifikacijskega organa s strani države. Vlogo za uporabo tega znaka je treba oddati na Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (Inštitut za kontrolo in certifikacijo v kmetijstvu in gozdarstvu, 2018).

ekološki | Republika Slovenija
Ministrstvo za kmetijstvo,
gozdarstvo in prehrano

Slika 2: Nacionalni zaščitni znak »ekološki«

Vir: kon-cert.si, sodelavci Enote za ekološko kmetovanje

Biodar je blagovna znamka, ki je namenjena predvsem temu, da se lažje prepozna slovenske ekološke izdelke. Vsi izdelki, ki so označeni z znakom Biodar, so pridelani v Sloveniji (BIODAR, 2018).

Slika 3: Znamka BIODAR

Vir: kon-cert.si, sodelavci Enote za ekološko kmetovanje

Uradni znak Evropske unije za ekološka živila lahko uporablja vsak, ki izpolnjuje vse pogoje za ekološko pridelavo in predelavo, določene v Uredbi Sveta (ES) 834/2007 in Uredbi Komisije (ES) 889/2008 ter ima dodeljen certifikat ustreznega pooblaščenega certifikacijskega organa s strani države. Potrošnikom daje znak jamstvo o izvoru ter kakovosti živil. Od julija 2010 je ta znak obvezen za vse predpakirane ekološke živilske izdelke znotraj Evropske unije, tako pa je dovoljena tudi prostovoljna raba znaka za nepredpakirana ekološka živila, ki so bila proizvedena znotraj EU ali za vse ekološke izdelke, uvožene iz tretjih držav (Inštitut za kontrolo in certifikacijo v kmetijstvu in gozdarstvu, 2018).

Slika 4: Uradni znak Evropske unije za ekološka živila

Vir: kon-cert.si, sodelavci Enote za ekološko kmetovanje

Demeter je svetovna blagovna znamka za ekološke izdelke, pridelke oz. živila, ki so pridelana in predelana po biološko-dinamični metodi v skladu s smernicami Demeter.. Za pridobitev certifikacije je potrebna vključitev v Združenje Demeter Slovenija (DEMETER, 2018).

Slika 5: Svetovna blagovna znamka Demeter

Vir: kon-cert.si, sodelavci Enote za ekološko kmetovanje

4. MATERIAL IN METODE DE LA

4.1 Anketni vprašalnik

Za potrebe analize stanja v Prekmurju smo sestavili anonimni anketni vprašalnik, s katerim smo zajeli velikost kmetij, strukturo, glavno pridelovalno usmeritev, oceno količine pridelkov za leto 2017, starost kmetij in kmetovalcev, izobrazbo, razloge za odločitev za ekološko kmetovanje, organiziranost, inštitucije, ki jim pomagajo k boljši in kakovostnejši pridelavi, način zatiranja škodljivcev, razmere na kmetijah, mnenja anketirancev o stanju kmetije in o prihodnosti njihovih kmetij.

4.2 Način izvedbe anketiranja

Raziskava je potekala po metodi anonimnega anketiranja, pri čemer smo anketirance obiskali osebno. Anketirali smo od začetka januarja pa do konca marca. Naključno smo izbrali ekološke kmetije, ki so imeli v obdobju anketiranja ekološke certifikate. Obiskali smo 37 ekoloških kmetij v Prekmurju. Kmetovalce smo najprej poklicali po telefonu in po pridobitvi njihovega soglasja smo obiskali in anketirali njihovega gospodarja.

4.3 Obdelava podatkov

Podatke, ki smo jih pridobili z anonimnim anketnim vprašalnikom, smo obdelali z metodo opisne statistike in smo s pomočjo programa Microsoft Office Excel predstavili v preglednicah in v grafih. Poleg preglednic in grafov smo dodali še podrobnejšo razlago in dobljene rezultate tudi komentirali.

5. REZULTATI IN RAZPRAVA

5.1 Obstoje kmetije

Pri prvem vprašanju so morali anketiranci odgovoriti, koliko časa že obstaja njihova kmetija oziroma kako dolgo tradicijo kmetovanja imajo. Med odgovori ni bilo veliko odstopanj, saj so večinoma kmetje ekološki certifikat pridobili po letu 2000.

Najstarejša anketirana kmetija v Prekmurju je stara že okoli 200 let, najmlajša kmetija pa je stara 15 let. Najstarejši kmet vodi kmetijo od leta 1958, ko je še konvencionalno kmetoval. Najmlajši kmet je začel kmetovati leta 2002.

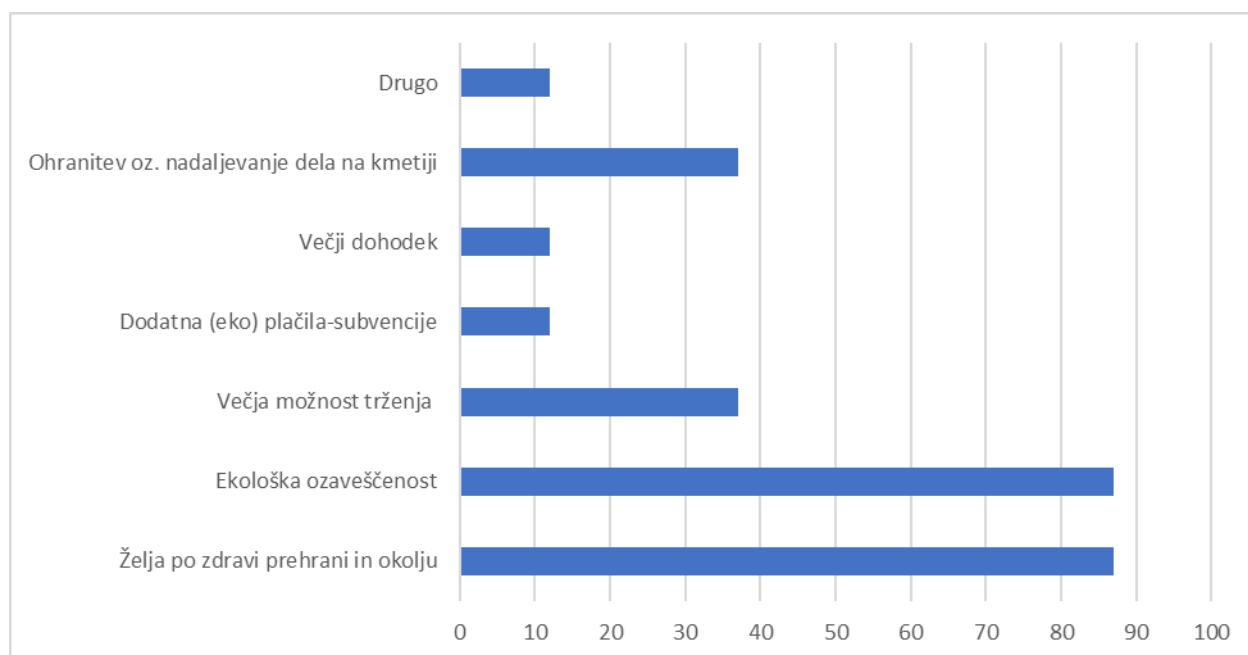
Prva med anketiranimi kmetijami se je v ekološko kontrolo vključila leta 2000, zadnja pa leta 2014.

Anketiranec z najstarejšim ekološkim certifikatom je začel kmetovati leta 2000. Kmet, ki je najkasneje prešel v ekološko kmetovanje, je ekološki certifikat pridobil leta 2014.

Med anketiranjem smo ugotovili, da so ekološki kmetje zemljišče večinoma podedovali od staršev oz. starih staršev.

5.2 Razlogi za odločitev za ekološko kmetovanje

Na vprašanje zakaj so se anketiranci odločili za ekološko pridelavo, je bilo več možnih odgovorov. Pri tem jih je 88 % odgovorilo, da so se za to vrsto kmetovanja odločili zaradi želje po zdravi prehrani in okolju ter zaradi ekološke ozaveščenosti. Kot drugi najpogostejši razlog (37 %) so anketiranci izbrali večjo možnost trženja. 12 % anketiranih je odgovorilo, da so se odločili zaradi večjih dohodkov in zaradi dodatnih (eko) plačil.

Graf 1: Razlogi za odločitev za ekološko kmetovanje

5.3 Glavna pridelovalna usmeritev

Največji delež anketiranih ekoloških kmetij na območju Prekmurja je kot glavno pridelovalno usmeritev označilo poljedelstvo, in sicer 62 %. Z mešano pridelovalno usmeritvijo se ukvarja 11 % anketirancev, z živinorejo in s trajnostnimi nasadi s sadovnjaki in vinogradništvom se ukvarja 11 % anketirancev. Večina anketirancev je odgovorilo, da večino pridelkov, vključno z mesom in mesnimi izdelki, uporabljajo za lastne potrebe, to pomeni, da jih ne prodajajo na trgu.

Preglednica 2: Glavna pridelovalna usmeritev

Glavna pridelovalna usmeritev	število	Delež v %
poljedelstvo	23	62
zelenjava	9	24
trajni nasadi	4	11
zelenjava	4	11
mešana	4	11

5.4 Obseg in struktura lastnih in najetih zemljišč

Pri vprašanju glede lastništva so morali anketiranci označiti obseg in strukturo lastnih in najetih zemljišč. Iz preglednice je razvidno, da večina anketiranih ekoloških kmetovalcev v Prekmurju obdeluje njive, in sicer 277 ha, kar predstavlja 54,5 % skupnih obdelovalnih površin, ki jih obdeluje 25 anketiranih ekoloških kmetij. Od tega imajo 162 ha lastnih in 112 ha najetih njiv. Drugo največjo skupino obdelovalnih zemljišč predstavljajo sadovnjaki s 147 ha, kar predstavlja 28,9 % skupnih obdelovalnih površin, ki jih obdeluje 11 kmetij. Sledijo vinogradi s 45 ha (8,9 % skupnih obdelovalnih površin, obdeluje 6 anketiranih ekoloških kmetij), travniki (6,9 % skupnih obdelovalnih površin, obdeluje 7 kmetij) ter gozdovi (0,8 % skupaj obdelovalnih površin, obdelujeta 2 ekološka kmetovalca). Iz preglednice 4 je še razvidno, da se od anketirancev nihče ne ukvarja s pridelavo v rastlinjakih.

Preglednica 3: Obseg in struktura lastnih in najetih zemljišč

Kmetijska zemljišča	Število kmetij	Skupaj obdelujejo (ha)	Lastno (ha)	Imajo v najemu (ha)
Njive (z vrtom)	25	274	162	112
Travnik	7	35	23	12
Sadovnjak	17	147	145	2
Vinograd	6	45	45	0
Gozd	2	4	4	0
Rastlinjak (ločeno)	0	0	0	0

5.5 Ocena količine pridelkov na kmetiji

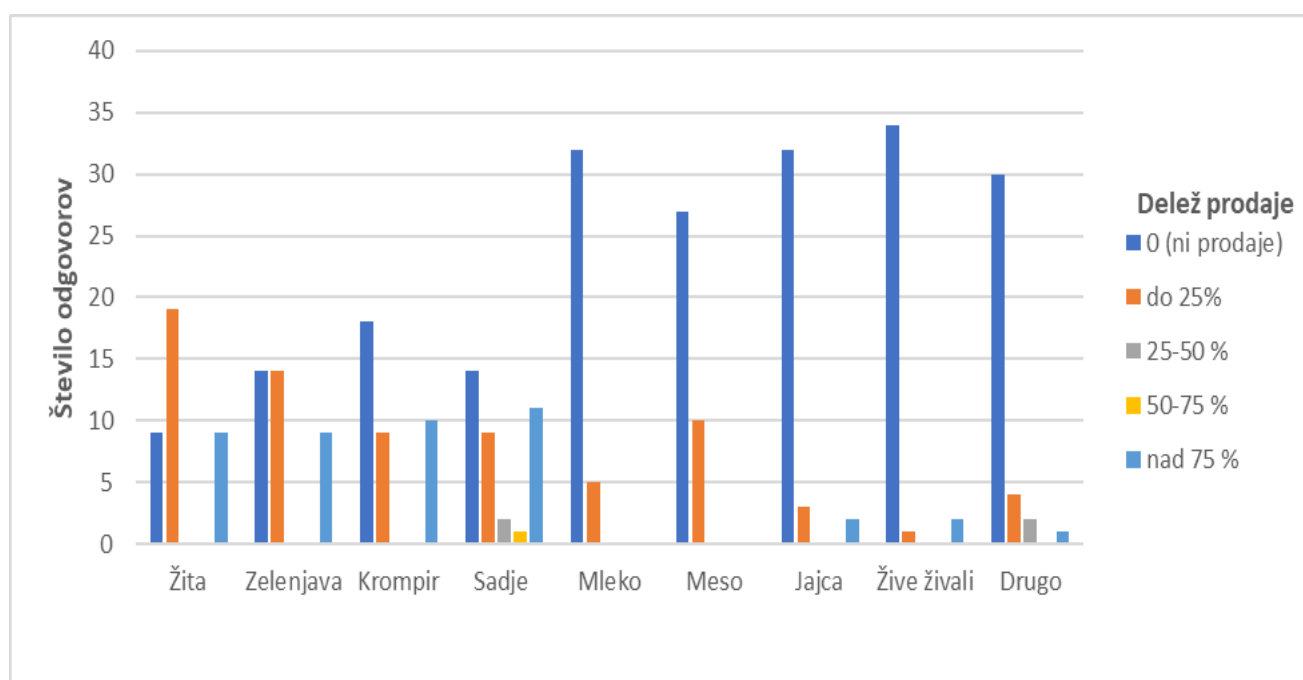
Preglednica 4: Ocena količine pridelkov na kmetiji

Pridelek	Žita	Zelenjava	Krompir	Sadje	Mleko	Meso	Jajca
Količina (v kg, l, kosov)	720.000	23.000	120.000	7.250	1.332	3.420	13.000

V preglednici 5 so prikazani podatki skupnih količin pridelkov, pridelanih na anketiranih kmetijah v Prekmurju za leto 2017. Nekateri anketiranci so nam povedali, da so večino pridelkov uporabili za lastne potrebe, le nekaj manjših količin so namenili prodaji. Kot je razvidno iz preglednice 5, največ izdelkov predstavljajo žita, in sicer več vrst (npr. ječmen, pšenica, rž). Najmanjši delež pridelave predstavlja prireja mesa, saj ni njihova glavna pridelovalna usmeritev. Drugo največjo skupino pridelkov glede na količino predstavlja zelenjava.

5.6 Delež prodaje

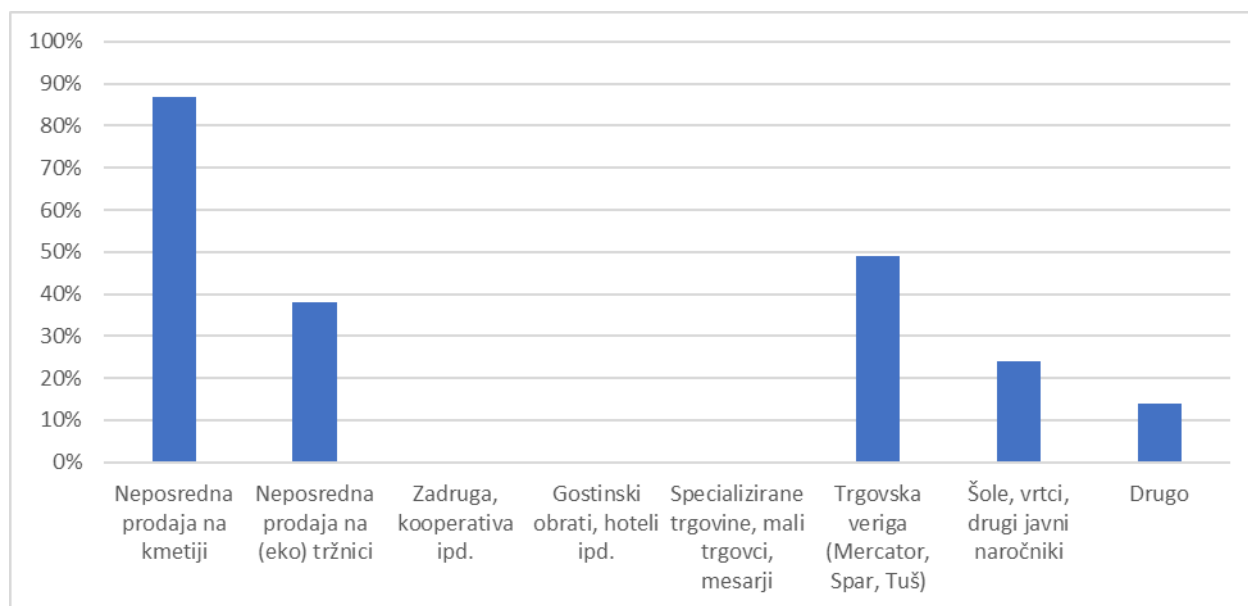
Pri tem vprašanju so morali anketiranci oceniti, kolikšen delež pridelkov prodajo (vključno v obliki). Iz grafa 4 je razvidno, da mleka, mesa, jajc, živali ter drugih pridelkov večinoma ne prodajajo. Pridelujejo veči del za lastne potrebe. 19 anketirancev je označilo, da prodajajo do 25 % žita, 9 anketirancev pa nad 75 %. Do 25 % zelenjave prodaja 14 anketirancev, nad 75 % pa 9 anketirancev. Do 25 % krompirja prodaja 9 anketirancev in malo več, to je 10 pridelovalcev, nad 75 %. 9 anketirancev proda do 25 % sadja, 11 anketirancev pa nad 75 %.

Graf 2: Delež prodaje izdelkov

5.7 Najbolj pogosto uporabljene prodajne poti

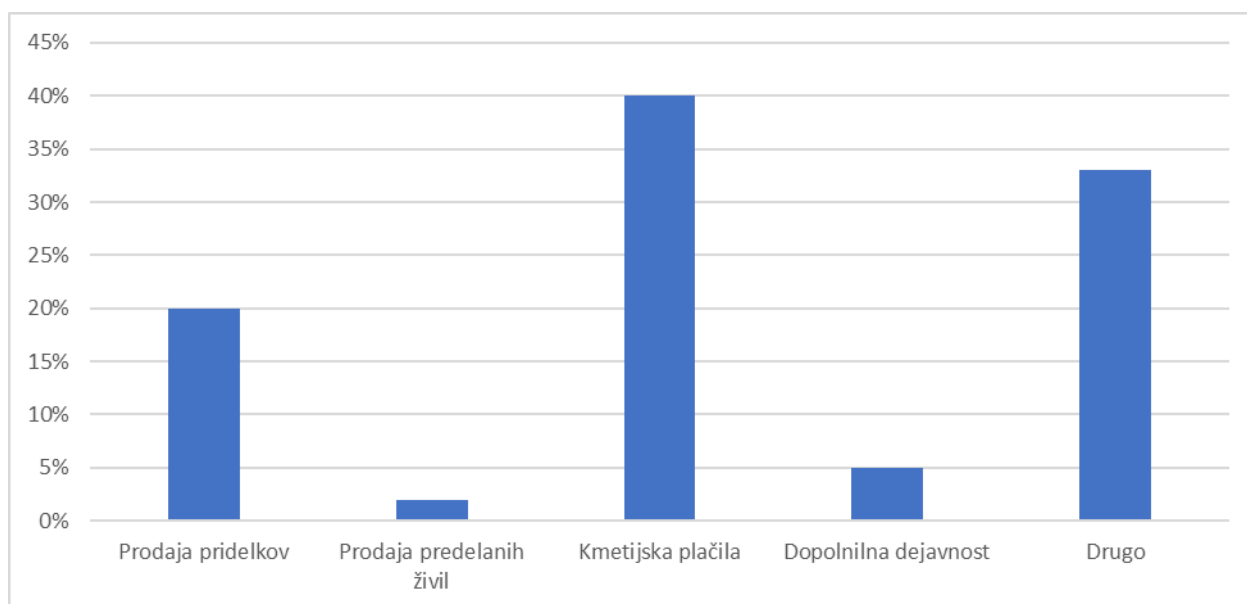
Na vprašanje glede načina prodaje so morali anketiranci odgovoriti z označitvijo najbolj pogoste uporabljene prodajne poti. Iz grafa 5 je razvidno, da največ anketirancev, to je 87 %, proda svoje pridelke neposredno na svojih kmetijah. Od anketirancev nihče ne prodaja pridelkov v zadrugah, gostinskih obratih, hotelih ter v specializiranih trgovinah. Kot druga najbolj uporabljena prodajna pot med anketiranci je bila navedena trgovska veriga (trgovine kot so npr. Mercator, Tuš ipd.). 38 % anketirancev prodaja neposredno na eko tržnicah. 14 % pa je označilo drugo prodajno pot, kot je partnersko kmetijstvo, kjer ni posrednikov.

Graf 3: Najbolj pogosto uporabljene prodajne poti

5.8 Struktura dohodkov

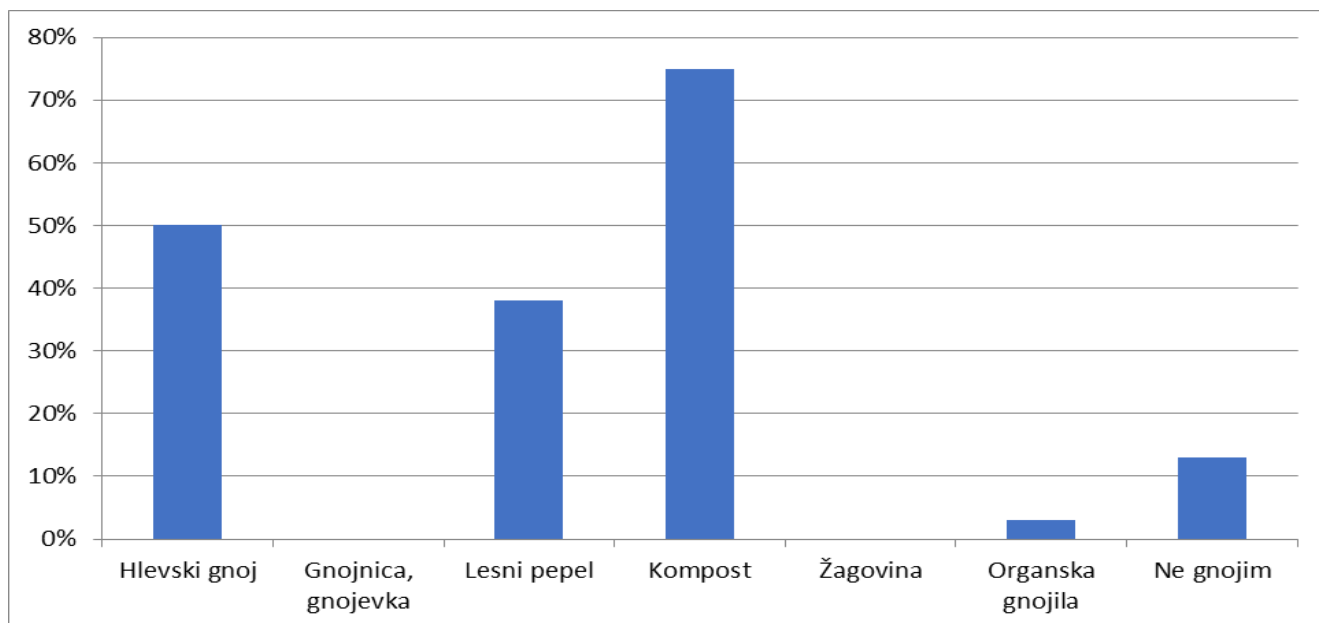
Na vprašanje glede strukture dohodkov so anketiranci odgovarjali, kolikšen dohodek v kmetijstvu prinaša njihova kmetijska dejavnost. 40 % jih je odgovorilo, da kmetijska plačila (eko subvencije) prinašajo največ dohodka. 20 % anketiranih gospodarjev je odgovorilo, da izdelke prodajajo večinoma na tržnicah v bližini doma in tudi po celotni Sloveniji. 3 % jih prodaja predelana ekoživila. 33 % je označilo drugo, kar pomeni, da na to vprašanje niso želeli odgovoriti.

Graf 4: Struktura dohodkov

5.9 Gnojenje ekoloških pridelkov

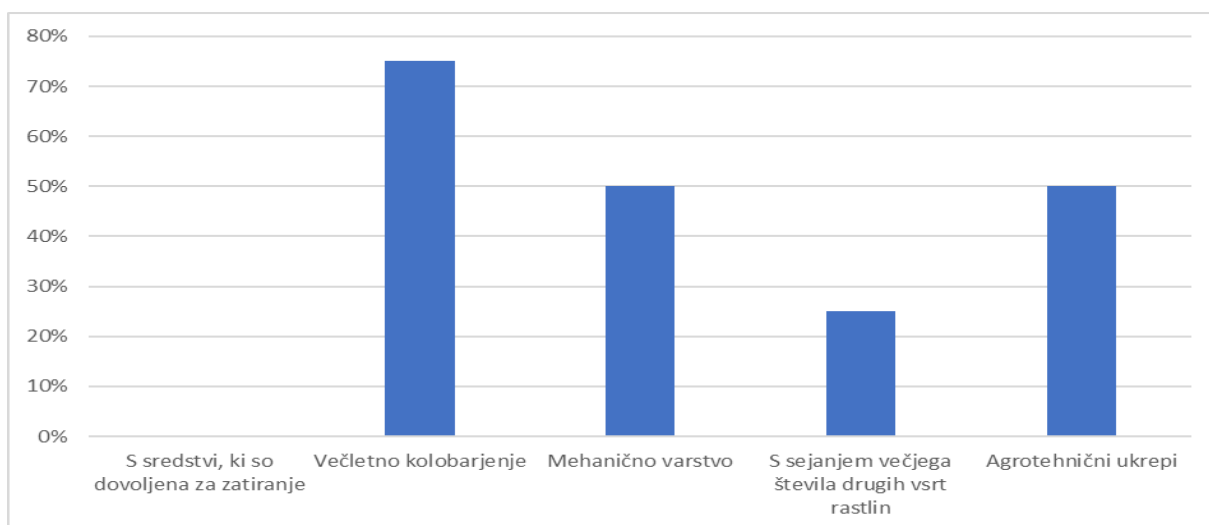
Pri vprašanju glede gnojenja so morali anketiranci označiti, s čim vse gnojijo ekološka zemljišča. Možnih je bilo več odgovorov. 75 % vprašanih je odgovorilo, da gnojijo s kompostom, 50 % pa jih je označilo, da za gnojenje uporabljajo hlevski gnoj. Nihče pa ni označil, da za gnojenje uporablja žagovino.

Graf 5: Gnojenje ekoloških pridelkov

5.10 Zatiranje škodljivcev in plevelov

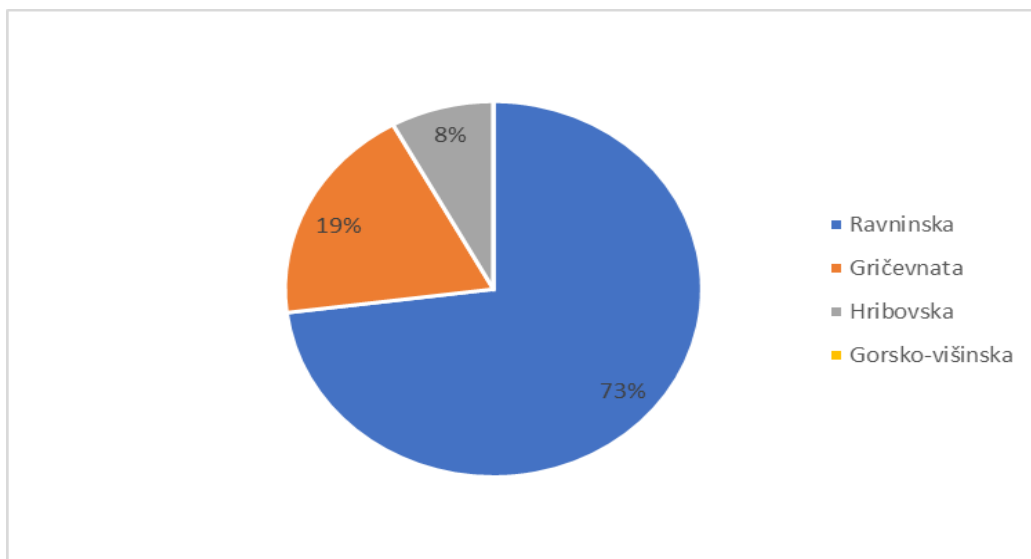
Naslednje vprašanje je bilo vezano na varstvo rastlin, in sicer s čim ekološki kmetovalci zatirajo škodljivce, povzročitelje bolezni in plevela. Možnih je bilo več odgovorov. Med vprašanimi jih je 75 % odgovorilo, da zatirajo škodljivce in plevela posredno, in sicer zgolj z večletnim kolobarjenjem. 50 % je označilo, da varujejo svoje posevke z uporabo mehanskih ukrepov, s katerimi zatirajo predvsem škodljivce in plevela na ekoloških kmetijah. Med drugim so omenili, da pokrivajo posevke in nasade (večinoma zelenjavo in sadje) z gostimi mrežami ali folijami proti žuželkam in pticam. Orjejo do 20 cm globoko, s tem zmanjšujejo izgubo vlage iz ornice. Nihče pa ni obkrožil, da bi zatiral s sredstvi, ki so dovoljena za zatiranje v ekološkem kmetijstvu. 50 % jih je ob tem odgovorilo, da škodljivce zatirajo z agrotehničnimi ukrepi, kar pomeni, hitro in temeljito zaoravanje slame, setev manj občutljivih sort, dovolj širok kolobar, tako da si tudi ječmen in pšenica ne sledita prej kot v treh letih in s tehnologijo redkejših posevkov.

Graf 6: Zatiranje škodljivcev in plevel

5.11 Lega ekološke kmetije

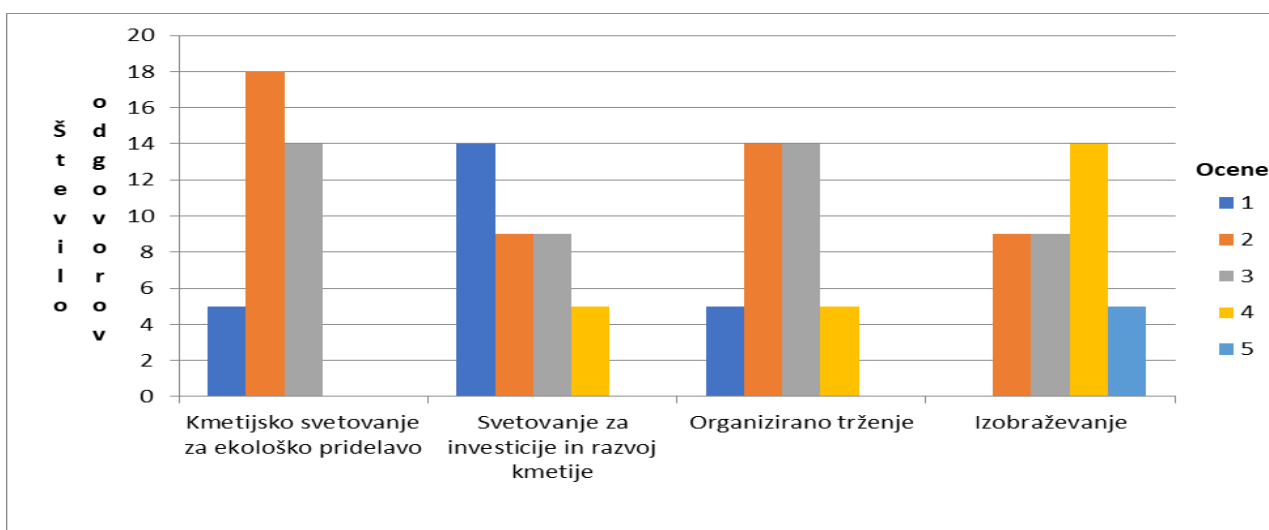
Pri tem vprašanju je bilo potrebno označiti, kam se glede lege uvršča ekološka kmetija. Kot je razvidno grafa, ima 73 % anketirancev kmetije na ravninskem območju. 19 % anketirancev je označilo, da leži njihova ekološka kmetija na gričevnatem svetu, 8 % pa jih je odgovorilo, da spada njihova kmetija med hribovske kmetije.

Graf 7: Lega ekološke kmetije

5.12 Razmere na kmetijah - agrotehnične ovire

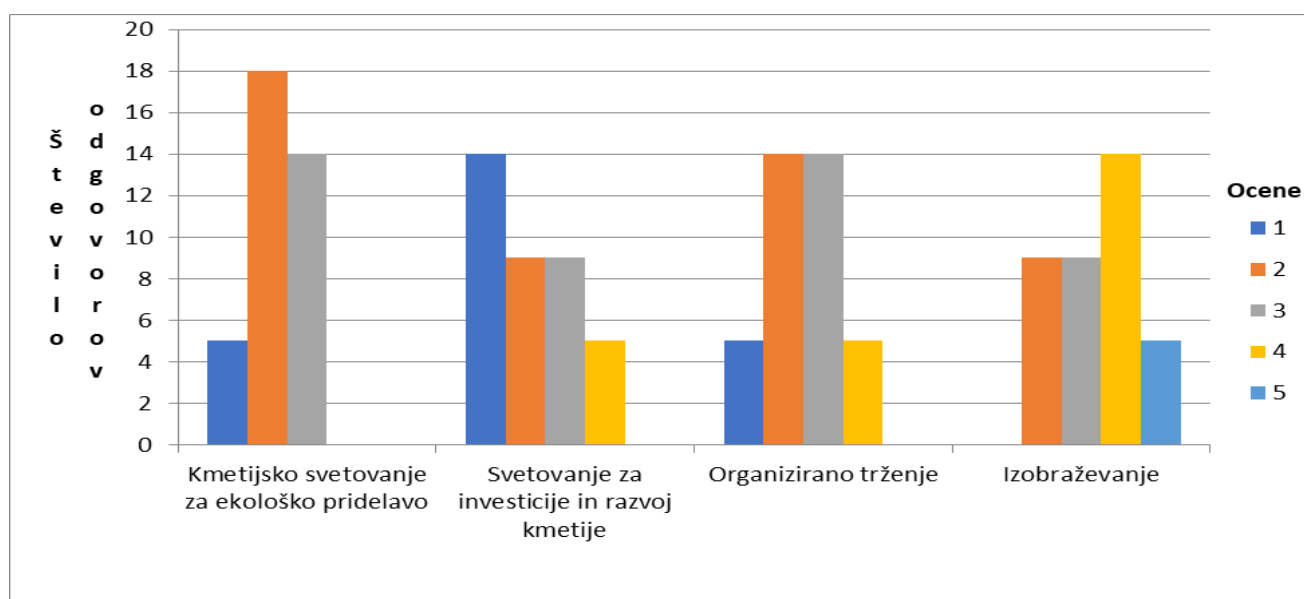
Pri tem vprašanju so morali ekološki kmetovalci z ocenami od 1 do 5 (1 pomeni, da imajo zelo velike težave, 5 pa pomeni, da pridelovalci nimajo nobenih težav) označiti razmere na kmetijah oziroma kateri izmed štirih izbranih dejavnikov predstavlja po njihovem mnenju največjo oviro pri njihovem ekološkem kmetovanju. Anketiranci so morali odgovoriti na štiri vprašanja, in sicer glede pomanjkanja kmetijske zemlje, na ta dejavnik je 24 anketirancev odgovorilo s številko 5, kar pomeni, da nimajo nobenih težav s pomanjkanjem kmetijskih zemljišč. Drugo vprašanje je bilo vezano na morebitne ovire glede pridelovalnih pogojev. Na to vprašanje jih je 14 odgovorilo, da nimajo nobenih težav, prav tako tudi na naslednje vprašanje glede težav pri zagotavljanju delovne sile, kjer je 19 anketirancev odgovorilo, da nimajo težav z delovno silo na svojih ekoloških kmetijah.

Graf 8: Razmere na kmetijah – agrotehnične ovire

5.13 Podporni dejavniki okolja

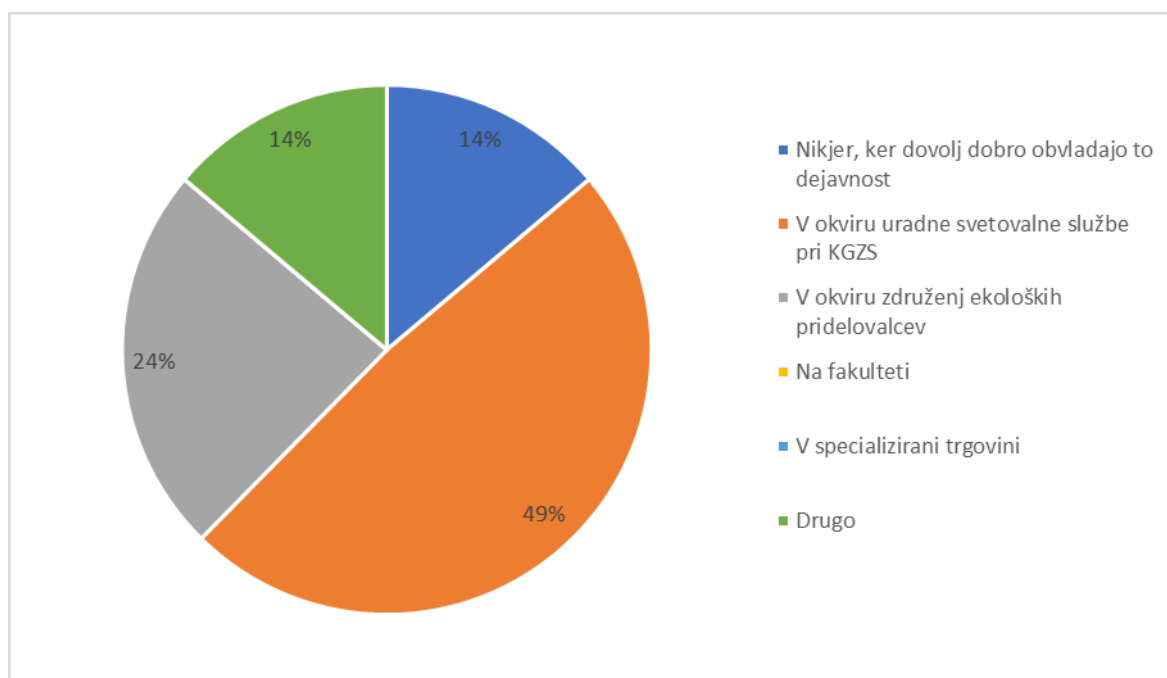
Pri tem vprašanju so anketiranci odgovarjali glede podpornih dejavnikov okolja, in sicer z ocenami od 1 do 5, kjer 1 pomeni najslabše, 5 pa najboljše pogoje. Anketiranci so prvi dejavnik, ki opredeljuje kakovost svetovanja, ocenili z 2, in sicer jih je bilo 18 takih, ki so ocenili, da niso preveč zadovoljni s kmetijskim tehnološkim svetovanjem. Odgovora na to vprašanje niso želeli komentirati. Naslednje vprašanje je bilo vezano na svetovanje glede investicij in razvoja kmetije, kar je 14 anketirancev ocenilo z oceno 1 – to pomeni, da v celoti niso zadovoljni s svetovanjem glede investicij in razvoja kmetije. Tretji dejavnik je predstavljal organizirano trženje, ki so ga anketiranci označili z ocenama 2 in 3, kar pomeni, da so srednje zadovoljni z organizacijo in pomočjo pri trženju. Zadnji dejavnik je predstavljal izobraževanje. Anketiranci so to področje ocenili s povprečno oceno 4, kar pomeni, da so dokaj zadovoljni s ponujenimi izobraževanji.

Graf 9: Podporni dejavniki okolja

5.14 Informacije in znanje s področja ekološke pridelave

Na vprašanje od kod dobijo kmetovalci informacije in znanja s področja ekološke pridelave jih je 49 % odgovorilo, da informacije dobijo v okviru javne kmetijske svetovalne službe pri KGZS-ju. 24 % jih je označilo, da pridobijo informacije v okviru združenj ekoloških pridelovalcev. 14 % vprašanih pa je odgovorilo, da nikjer ne pridobivajo informacij in znanj s področja ekološke pridelave, ker sami dovolj dobro obvladajo to področje. Prav tako je 14 % ekoloških kmetovalcev odgovorilo z drugo, kar pomeni, da informacije in znanja pridobivajo v sosednjih državah, predvsem na Madžarskem, saj poznajo jezik in jim je tudi bližje. Nihče pa ni označil, da bi informacije in znanja pridobival na fakultetah, inštitutih oziroma v specializiranih trgovinah.

Graf 10: Informacije in znanja s področja ekološke pridelave

5.15 Pomanjkanje strokovnega izobraževanja s področja ekološke pridelave

Na vprašanje ali kmetovalci pogrešajo strokovna izobraževanja s področja ekološke pridelave jih je 87 % odgovorilo, da pogrešajo strokovna znanja in le 13 % je bilo tistih, ki so odgovorili, da ne pogrešajo strokovnih znanj, saj pridelkov ne prodajajo, za lastne potrebe pa imajo dovolj znanja.

5.16 Udeležba na izobraževanjih in usposabljanjih za ekološko pridelavo

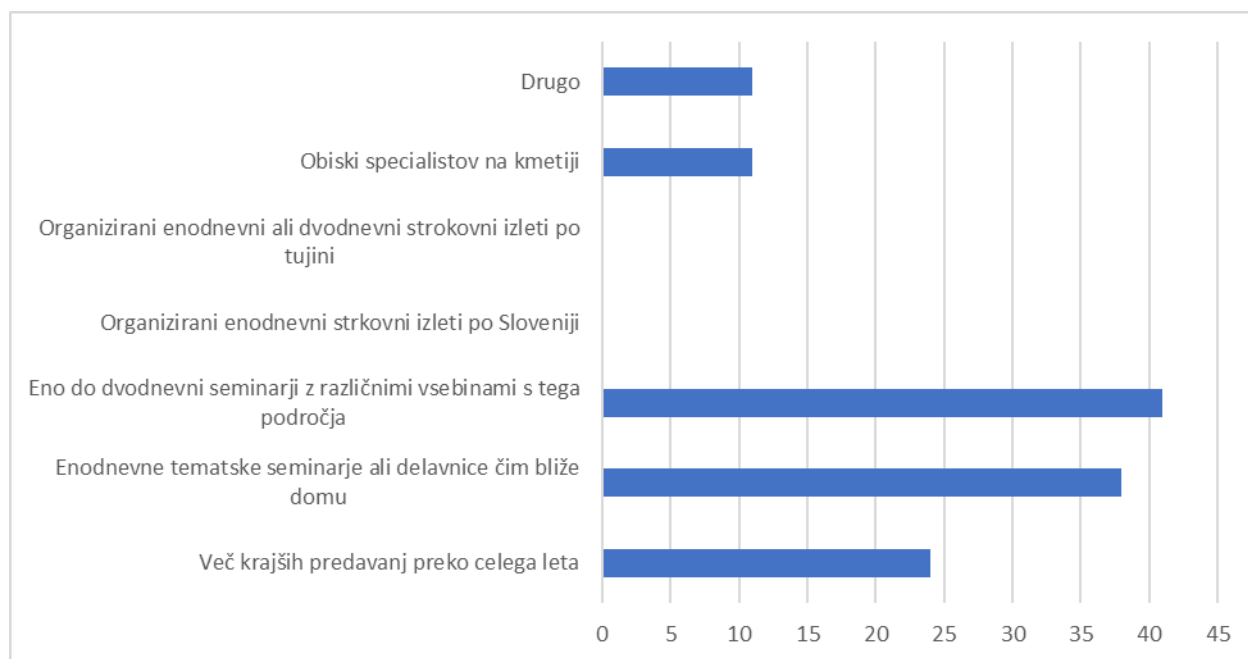
Preglednica 5: Udeležba na izobraževanjih in usposabljanjih za ekološko pridelavo

Udeležba na izobraževanjih in usposabljanjih	Število	Delež v %
Nikoli	0	0
Redko	5	14
Občasno	23	62
Pogosto	9	24

Naslednje vprašanje se je nanašalo na udeležbo ekoloških kmetovalcev na raznih izobraževanjih in usposabljanjih. Pri tem vprašanju so morali anketiranci odgovoriti, kako pogosto obiskujejo različna izobraževanja ter usposabljanja s področja ekološke pridelave. Možni so bili štirje odgovori, in sicer: nikoli, redko (enkrat letno), občasno (petkrat letno) ter pogosto (vsak mesec najmanj enkrat). 62 % vprašanih je obkrožilo, da takšna izobraževanja ter usposabljanja obiskujejo občasno. Nihče pa ni obkrožil, da se še nikoli ni udeležil izobraževanj in usposabljanj za ekološko pridelavo.

5.17 Vrste izobraževanj, ki bi si jih želeli v večjem obsegu

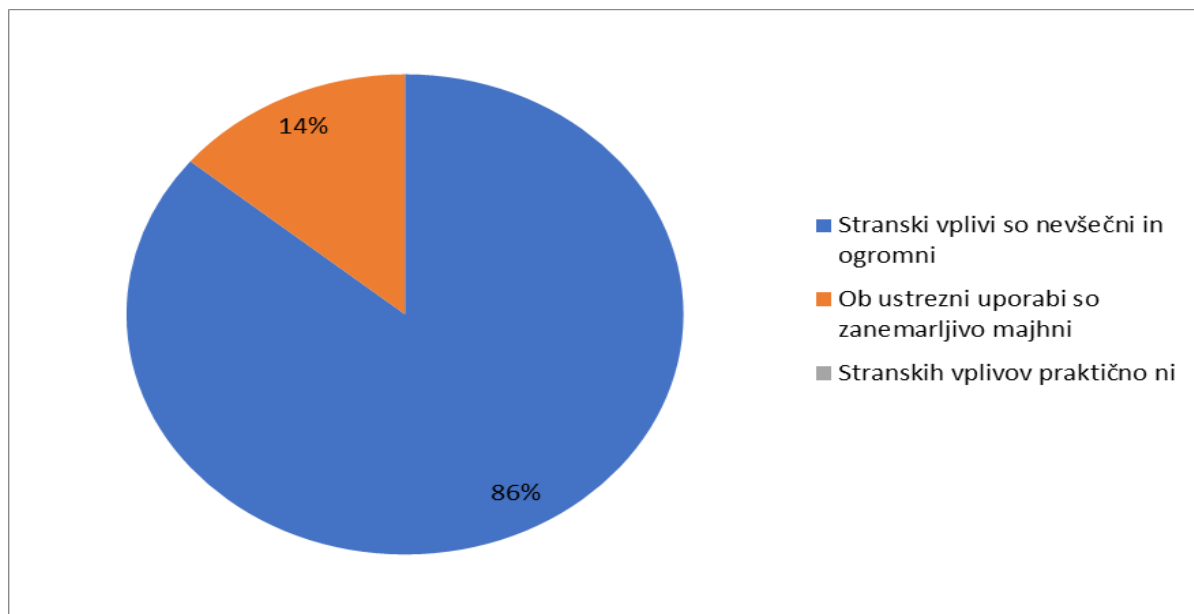
Na vprašanje katere vrste izobraževanj bi si želeli v večjem obsegu, jih je 41 % odgovorilo, da bi najraje obiskovali enodnevne seminarje z različnimi vsebinami iz tega področja. 38 % jih je odgovorilo, da bi si želeli enodnevne tematske seminarje ali delavnice, ki so čim bližje njihovim kmetijam. Nihče pa ne bi obiskal organiziranih enodnevnih ali pa dvodnevnih strokovnih izletov po Sloveniji, enako pa velja tudi za seminarje v tujini. 11 % anketirancev je hkrati odgovorilo, da bi si želeli več obiskov specialistov na kmetijah. Prav tako jih je 11 % odgovorilo, da bi si želeli imeti izobraževanja med vikendi, saj imajo takrat več časa, želeli pa bi tudi več ogledov dobrih praks v njihovi bližini.

Graf 11: Vrste izobraževanj, ki bi jih želeli v večjem obsegu

5.18 Stranski učinki uporabe pridelkov, pridelanih v okviru konvencionalne ali integrirane pridelave v primerjavi z ekološko

Eno izmed vprašanj je bilo namenjeno njihovem mnenju glede neželenih stranskih vplivov uporabe pridelkov pridelanih v okviru konvencionalne in integrirane pridelave v primerjavi z ekološko pridelavo. Na to vprašanje jih je večina vprašanih, 86 %, odgovorilo, da so stranski vplivi pri konvencionalni kot tudi integrirani pridelavi nevšečni in ogromni. Nihče ni odgovoril, da stranskih vplivov praktično ni. Zgolj 14 % anketiranih je odgovorilo, da so ti stranski učinki ob ustrezni uporabi zanemarljivo majhni.

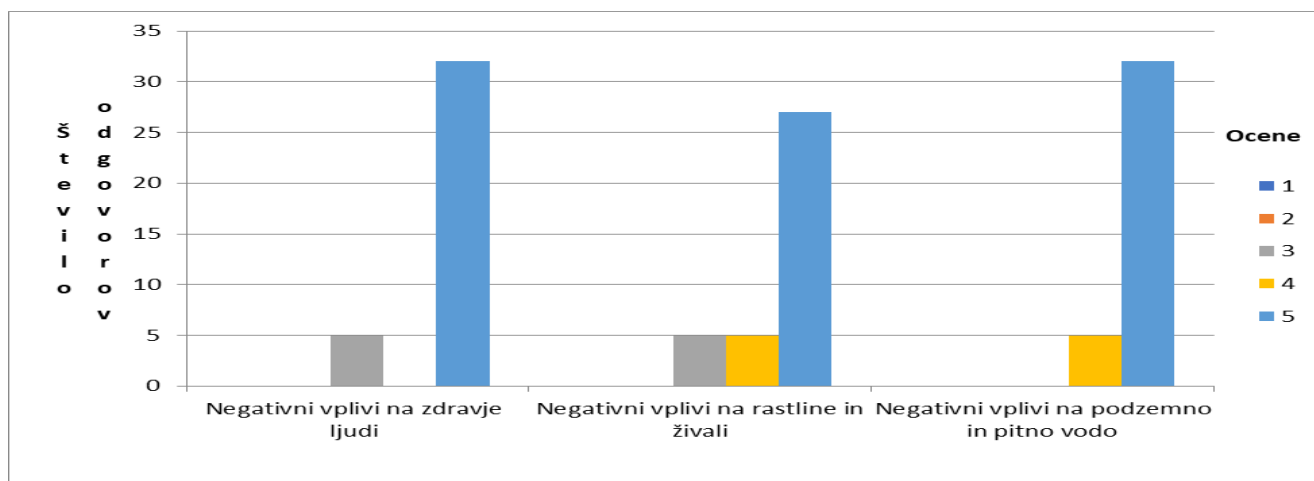

Graf 12: Stranski vplivi uporabe pridelkov, pridelanih v okviru konvencionalne ali integrirane pridelave v primerjavi z ekološko

5.19 Stranski učinki, ki so najpomembnejši

Pri vprašanju glede vrste stranskih učinkov je bilo potrebno oceniti posamezne negativne vplive uporabe konvencionalnih pridelkov v primerjavi z ekološkimi, in sicer z rangiranjem ocen od 1 do 5, kjer 1 pomeni, da so učinki zanemarljivi, 5 pa pomeni zelo pomemben negativni vpliv posameznega stranskega učinka.

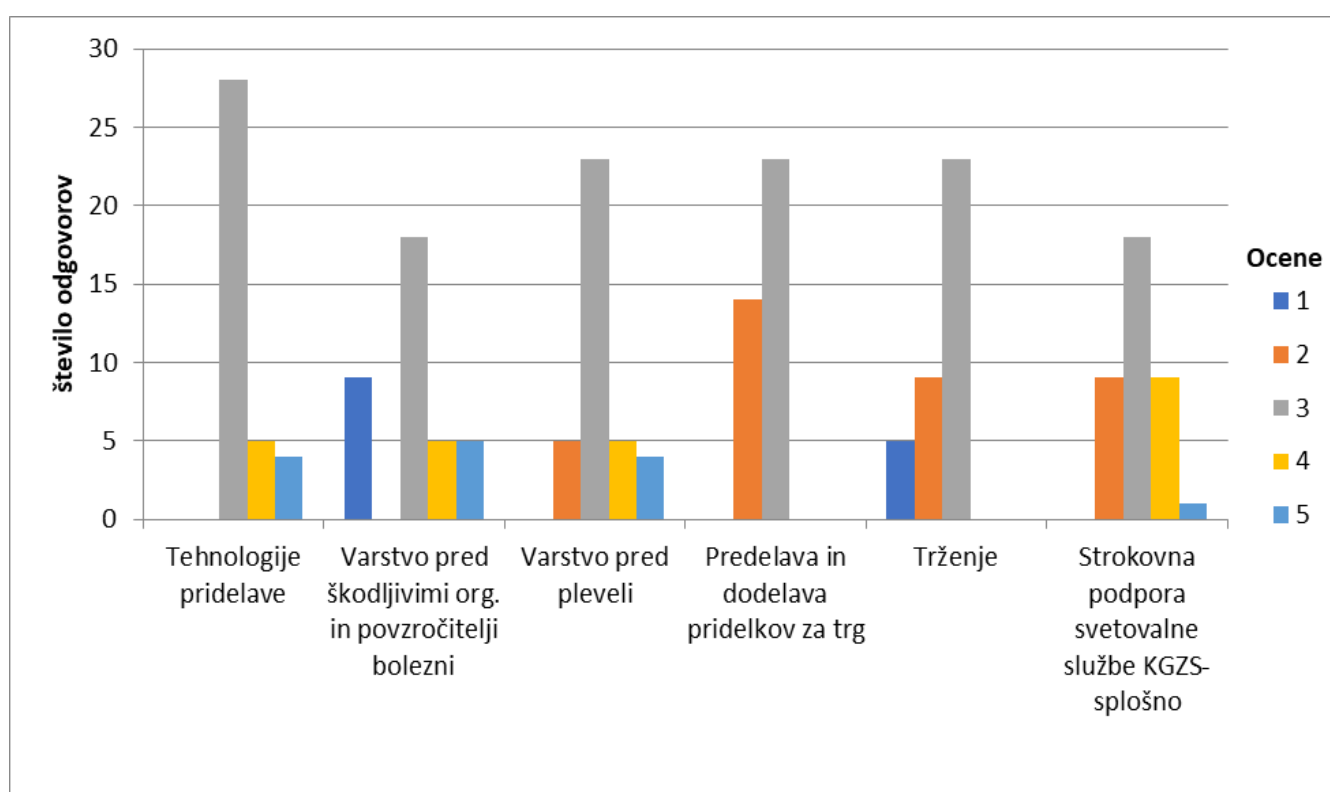
Najpomembnejši negativni učinek pri uporabi pridelkov iz konvencionalne in integrirane pridelave in pridelave predstavljajo negativni vplivi na zdravje ljudi, kar je večina anketiranih ocenila z oceno 5, kar pomeni, da so zelo zaskrbljeni zaradi negativnih vplivov na zdravje ljudi. V povprečju so vsi anketiranci vse negativne vplive označili z višjo oceno.

Graf 13: Stranski učinki

5.20 Področja, ki so strokovno najslabše pokrita

Pri tem vprašanju so se morali anketiranci opredeliti, katera strokovna področja so po njihovem mnenju najslabše pokrita z rangiranjem od 1 do 5, kjer 1 pomeni zelo slabo pokritost, 5 pa dovolj strokovne podpore, podatkov in informacij. Področje tehnologije pridelave so ocenili s 3, kar pomeni, da vprašani ocenjujejo, da je večinoma dovolj strokovne podpore, podatkov in informacij glede tehnologij pridelave. Področje varstva pred škodljivimi organizmi in povzročiteljem bolezni je večina anketirancev prav tako ocenila s 3. Naslednje področje je varstvo pred pleveli, kar je 23 anketirancev ocenilo pokritost s 3. Pri področju pridelave in dodelave pridelkov so prav tako označili 3, kar pomeni, da ocenjujejo, da je večinoma dovolj podpore, podatkov in informacij. Predzadnje področje je predstavljalo trženje, ki so ga prav tako ocenili s 3. Zadnje področje pa je bila strokovna podpora javne kmetijske svetovalne službe pri KGZS na splošno, pri katerem je 9 anketirancev ocenilo podporo z 2 in 4, medtem ko je eden ocenil s 5, kar pomeni, da je dovolj podpore, podatkov ter informacij na tem področju.

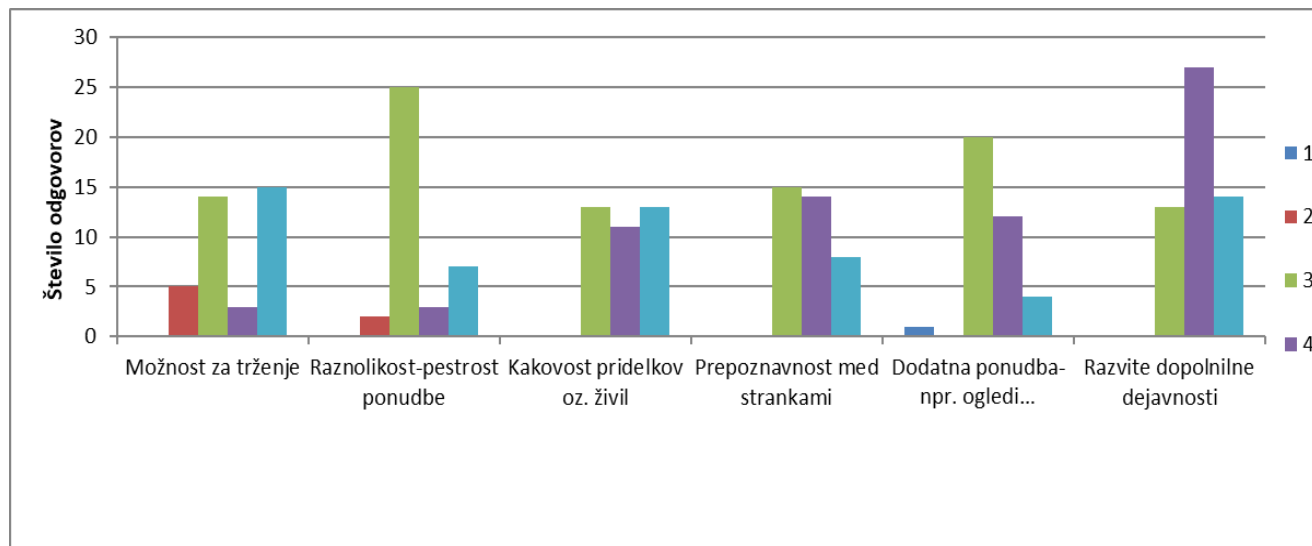

Graf 14: Strokovna področja, ki so najslabše pokrita

5.21 Prednosti oziroma slabosti kmetije

Pri naslednjem vprašanju so morali anketiranci oceniti, ali obstajajo kakšne ovire pri kmetijstvu. Morali so označiti tiste dejavnike, ki pomembneje izstopajo v dobrem ali slabem. Oceniti so morali od 1 do 5, pri čemer 1 pomeni slabo, 5 pa pomeni odlično. Prvo področje, ki so ga morali oceniti, je bila možnost trženja. To področje je 15 anketirancev ocenilo z oceno 5, kar pomeni, da je po njihovem mnenju možnost trženja zelo dobra. Drugo področje je predstavljala raznolikost – pestrost ponudbe. To področje so anketiranci ocenili s 3, kar pomeni, da so le deloma zadovoljni z raznolikostjo oziroma pestrostjo ponudbe. Naslednje področje je bilo namenjeno oceni kakovosti pridelkov in živil, pri čemer je 13 anketirancev to področje ocenilo s 5, kar pomeni, da so s tem področjem zelo zadovoljni. Naslednje področje je pokrivalo

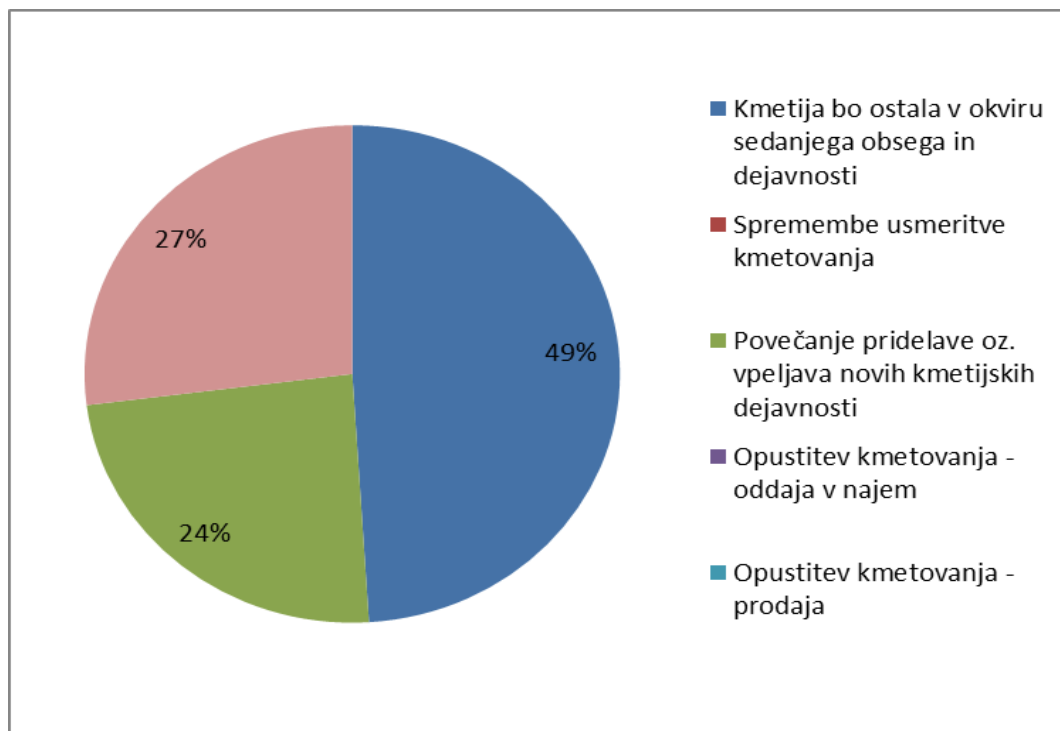
prepoznavnost med strankami. Večina anketirancev je to področje ocenilo s 3, torej so le delno zadovoljni s prepoznavnostjo med strankami. Področje dodatne ponudbe, kot so npr. ogledi, je večina ocenila s 3. Zadnje področje v okviru tega vprašanja je bilo vezano na razvitost dopolnilnih dejavnosti, pri čemer je bila večina anketirancev zadovoljnih in so to cenili z ocenama 4 in 5.

Graf 15: Prednost oziroma slabost kmetije

5.22 Prihodnost kmetij

Na vprašanje, kakšno je njihovo mnenje glede prihodnosti njihovih kmetij, jih je skoraj polovica (49 %) odgovorila, da bo kmetija ostala in se razvijala v okviru sedanjega obsega in dejavnosti. 27 % anketirancev je odgovorilo, da imajo nejasno vizijo glede prihodnosti kmetije, saj nimajo potomcev oz. le-ti ne želijo prevzeti ekoloških kmetij od staršev. Nihče pa ni odgovoril, da bi si želel spremembe glede usmeritve kmetovanja, opustiti kmetovanje, oddati kmetijo ali zemljišča v najem oz. prodati, postopno opuščati kmetovanje ali se preusmeriti v nekmetijsko dejavnost.

Graf 16: Prihodnost kmetij

5.23 Družbeno-geografske značilnosti vseh članov gospodinjstva

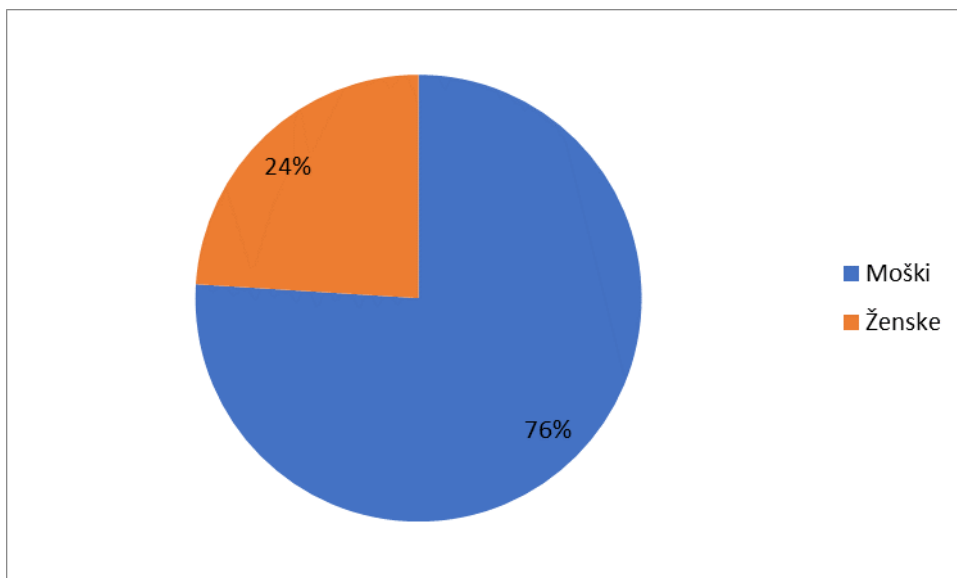
Pri tem vprašanju so morali anketiranci odgovoriti na vprašanja glede starosti, spola, stopnje in vrste izobrazbe, bolj natančno, ali imajo kmetijsko izobrazbo. Morali so se opredeliti tudi glede aktivnosti članov gospodinjstva, opisa trenutne aktivnosti članov v gospodinjstvu ter obsega njihovega dela na kmetiji.

5.23.1 Starost gospodarjev

Najstarejši ekološki kmetovalec oziroma gospodar ekološke kmetije v Prekmurju, ki smo ga zajeli v anketo, je star 76 let. Najmlajši gospodar pa ima 35 let. V povprečju so gospodarji anketiranih ekoloških kmetij v Prekmurju stari nad 40 let.

5.23.2 Spol

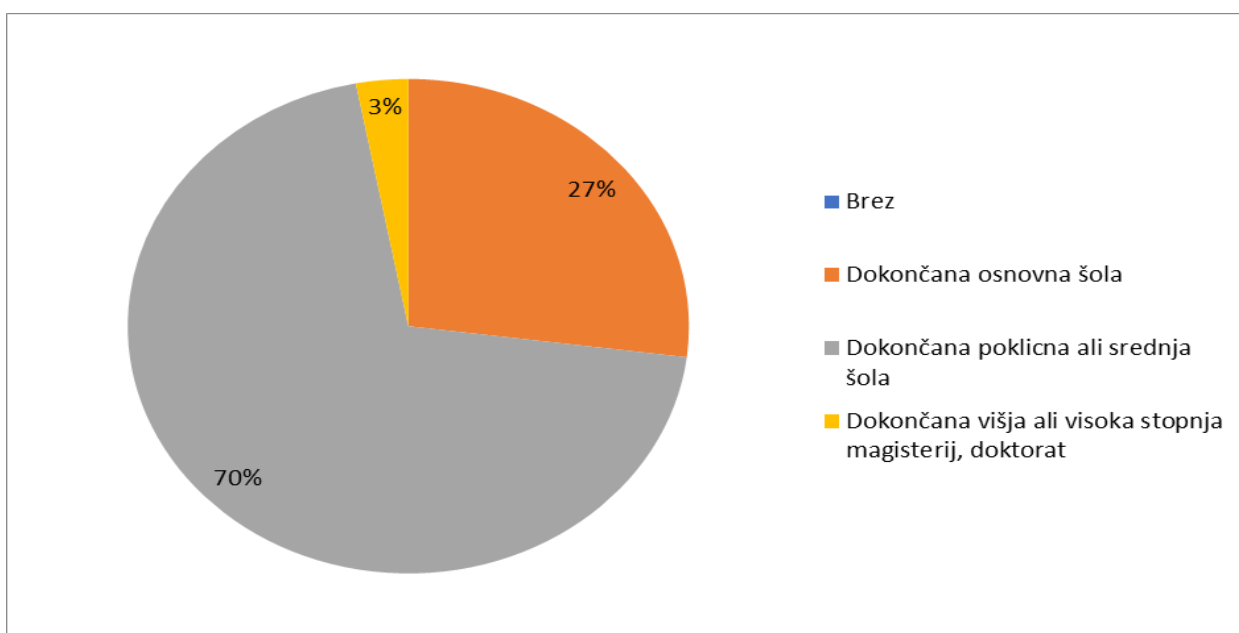
Kot je v tabeli razvidno, 76 % anketiranih ekoloških pridelovalcev je moških in le 24 % je žensk.

Graf 17: Spol

5.23.3 Analiza izobrazbe gospodarjev

Kot je prikazano v grafu 22, ima 70 % anketiranih gospodarjev dokončano poklicno ali srednjo šolo. Od teh ima le 2 % članov kmetijsko izobrazbo. 27 % jih ima dokončano osnovno šolo, 3 % anketiranih gospodarjev ima zaključeno višjo ali visoko stopnjo, magisterij ali doktorat.

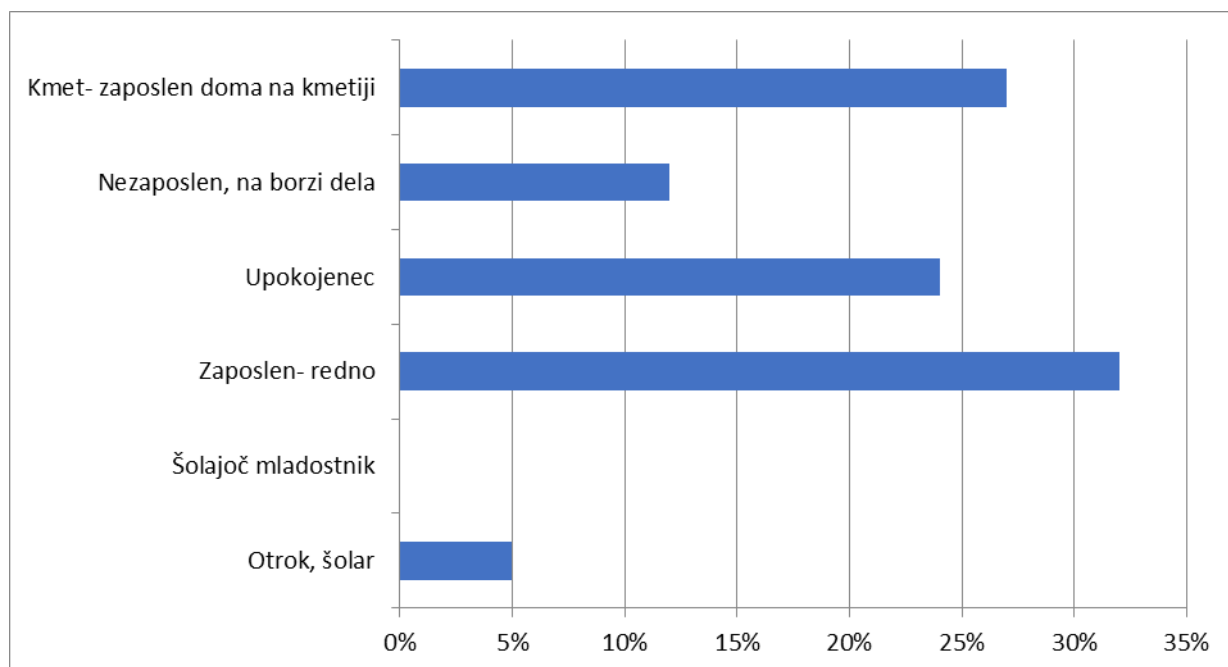
Graf 18: Izobrazba

5.23.4 Kmetijska izobrazba članov na kmetiji

Več kot 90 % članov na kmetijah nima kmetijske izobrazbe.

5.23.5 Aktivnost člana gospodinjstva

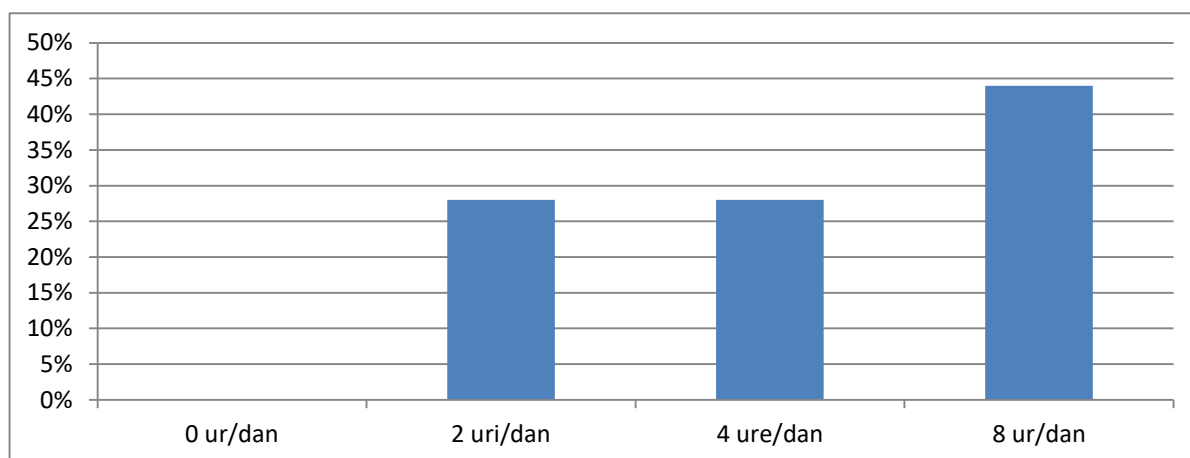
Največ članov gospodinjstva, to je 32 % članov, je redno zaposlenih na kmetijah. 27 % kmetov je zaposlenih doma na kmetiji in so tudi gospodarji teh kmetij. 24 % članov na kmetijah so upokojenci, 12 % je nezaposlenih in so na borzi dela, 5 % članov na kmetijah pa predstavljajo otroci oziroma šolarji.

Graf 19: Aktivnost članov

5.23.6 Obseg dela na kmetiji

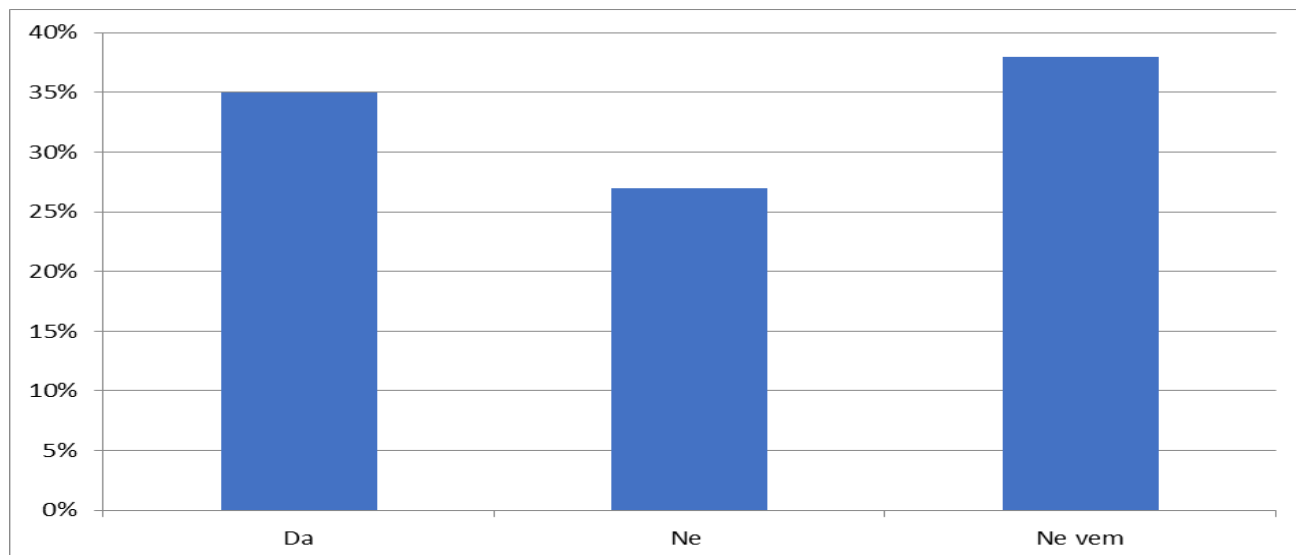
Na kmetijah dela po 8 ur na dan 44 % članov gospodinjstva. To pomeni, da 8 ur na dan delajo praviloma gospodarji kmetije. 2 uri na dan dela 28 % članov, ki so večinoma družinski člani, partnerji gospodarjev oziroma otroci, ki so praviloma šolarji ali pa so zaposleni izven kmetije. Prav tako 28 % družinskih članov dela po 4 ure na dan. V tej skupini so delavci, ki v zimskem času delajo na kmetiji. V poletnih obdobjih, kadar je več dela na kmetiji, člani delajo več kot 8 ur na dan, in sicer približno od 12 do 14 ur na dan.

Graf 20: Obseg dela na kmetiji

5.23.7 Prevzemniki

Na vprašanje, kaj menijo anketiranci glede prihodnosti kmetij, ali bo kdo od članov prevzel vodenje kmetije, jih je 38 % odgovorilo, da tega še ne vedo. 35 % jih je odgovorilo, da bodo kmetijo prevzeli potomci, 27 % jih je odgovorilo, da ne bo prevzema, saj potomci nimajo namena prevzeti vodenje kmetije.

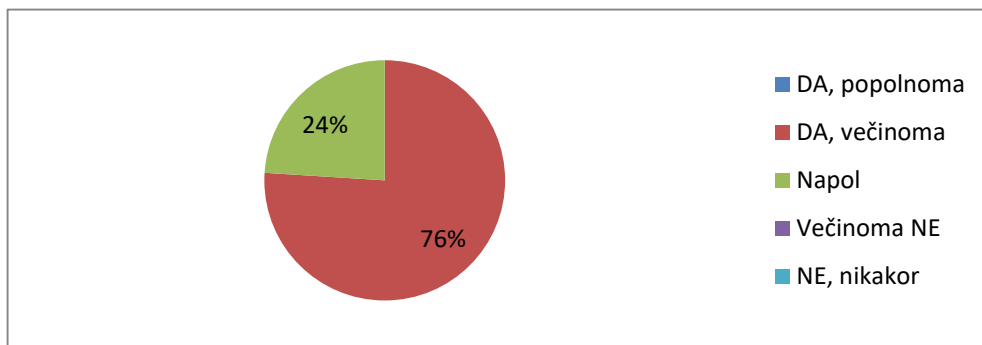
Graf 21: Prevzemnik

5.23.8 Zadovoljstvo z rezultati ekoloških kmetij

Pri zadnjem vprašanju so morali anketiranci označiti, kako so zadovoljni z rezultati, ki jih dosejajo kmetije. Kot je razvidno iz grafa, je 76 % anketirancev odgovorilo, da so večinoma zadovoljni z rezultati kmetije. Le 24 % anketirancev je odgovorilo, da so napol zadovoljni z rezultati kmetije. Nihče pa ni označil, da niso zadovoljni z rezultati kmetije. Kot razloge, zakaj so ali niso zadovoljni z rezultati so navedli, da so napol zadovoljni, ker večino pridelkov uporabljajo za lastne potrebe. Večinoma pa so zadovoljni, ker prodajo večino izdelkov in menijo, da je najbolj pomembno, da izdelke lahko prodajo in seveda, da so kupci zadovoljni.

Anketirane kmetije so bili večinoma majhne kmetije, ki prodajajo manjši delež pridelkov. Kljub temu so bili kmetje zadovoljni z rezultati, ki jih daje njihova kmetija, saj menijo, da glede na to, da prodajajo manj pridelka lahko, iz tega in iz eko plačil (subvencij) preživijo.

Nekateri anketiranci so bili napol zadovoljni z rezultati kmetije zaradi različnih problemov, glavni problem je večinoma kmetijska mehanizacija.

Graf 22: Zadovoljstvo z rezultati, ki jih dosega kmetija

5.24 Analiza hipotez

Delovna hipoteza 1 predvideva, da so se ekološki kmetje v Prekmurju odločili za ekološko pridelavo zaradi finančnih vzrokov oziroma dokaj stimulativnih eko plačil (subvencij). To delovno hipotezo lahko zavrnilo, saj je kar 87 % anketiranih ekoloških pridelovalcev odgovorilo, da so se za ekološko pridelavo odločili zaradi želje po zdravi prehrani in čistemu okolju kot tudi zaradi ekološke ozaveščenosti. Na vprašanje, kaj menijo o stranskih vplivih uporabe pridelkov, pridelanih v okviru konvencionalne in integrirane pridelave v primerjavi z ekološko pridelavo, je 86 % anketiranih označilo, da so stranski vplivi na zdravje ljudi in živali nevšečni in ogromni ter na vprašanje, kateri stranski učinki so po njihovih mnenjih nepomembnejši, jih je 32 anketirancev označilo, da so to zelo pomembni negativni vplivi na zdravje ljudi, na rastline in živali, ter negativni vplivi na podzemno in pitno vodo. Anketirani ekološki pridelovalci menijo, da je zelo pomembno, da ohranimo naravo, rodovitnost tal, ohranimo in varujemo naravne vire, predvsem pitno vodo, saj brez nje ni življenja na Zemlji. Pomemben je tudi sklenjen krog hranil, da živalim nudimo ustrezno rejo in krmljenje, da pridelujemo zdrava živila, zaščitimo naravne vire in vse to ob minimalni obremenitvi okolja, aktivnem varovanju le-tega in ohranjanju biološke raznovrstnosti, varstvu energije ter surovin.

V okviru delovne hipoteze 2 predvidevamo, da so ekološki kmetje zadovoljni s pridelki, ki jih pridelajo na svoji kmetiji. V okviru raziskave je bilo ugotovljeno, da je 76 % anketiranih ekoloških kmetov v Prekmurju zadovoljnih z rezultati, ki jih dosega njihova kmetija, saj menijo, da tako lahko zaužijejo zdravo hrano, ki so jih sami pridelali in da tako lahko tudi skrbijo za prihodnje generacije, saj jim lahko pustijo zdravo okolje in seveda zdravo kmetijsko zemljišče. Zadovoljni so zaradi kakovostne hrane in kar je najpomembnejše, da so zadovoljni kupci oziroma potrošniki. Zadovoljni so še z delom, ki ga vlagajo v to dejavnost, saj vidijo, da so rezultati pozitivni. Kljub oviram, ki nastajajo v kmetovanju, so zadovoljni in pozitivno gledajo na prihodnost. Glede na to da v Sloveniji in tudi v Prekmurju prevladuje konvencionalno in integrirano kmetovanje, so še vedno vztrajni in menijo, da bo lahko čez nekaj let prevladovalo ekološko kmetovanje. Pomembno je tudi, da se v ekološkem kmetovanju izvaja nadzor nad pridelavo pridelkov oziroma živil »od njive do krožnika«, kar kupcem zagotavlja varne kupljene pridelke. Ekološki pridelki imajo bogato prehransko vrednost ter visoko vsebnost vitaminov, mineralov in antioksidantov.

Iz odgovorov smo še ugotovili, da so kmetje s trdim delom res veliko dosegli in menijo, da ima ekološko kmetijstvo mesto na domačem trgu in se lahko širi tudi na tuje trge.

Delovna hipoteza 3 predvideva, da se največ ekoloških kmetovalcev v Prekmurju ukvarja s poljedelstvom. V okviru raziskave smo ugotovili, da se več kot polovica anketirancev (to je 62 %) večinoma ukvarja s poljedelstvom. Zato lahko tudi to hipotezo potrdimo.

V Prekmurju poljedelstvo prevladuje tudi v konvencionalnem in integriranem kmetovanju, saj so na tem področju najbolj primerna tla za to kmetijsko panogo. Iz anketnega vprašalnika je bilo še razvidno, da je v ekološki pridelavi največ žitih pridelkov, v prodaji pa največ izdelkov iz žita.

6. POVZETEK

Ekološko kmetovanje zadovoljuje potrebe prebivalstva, tako proizvajalcev kot tudi potrošnikov. Pomaga pri ohranjanju in večanju biotske raznovrstnosti, pomaga pri krepitvi naravnih procesov. Hkrati varuje in izboljšuje biološko stanje tal, preprečuje škodljive vplive na okolje zaradi neustrezne uporabe FFS in neprimerne ravnanja s hranili ter zagotavlja visoko kakovost pridelane hrane. Začetek ekološkega kmetovanja v Sloveniji sega v osemdeseta leta prejšnjega stoletja, ko je skupina mladih začela z ekološko pridelavo v Pomurju. Leta 1997 so izdali Smernice za ekološko kmetijstvo, ki so postale podlaga za kontrolo ekoloških kmetij.

V okviru diplome smo z raziskavo želeli oceniti stanje ekološkega kmetovanja v Prekmurju. Raziskavo smo opravili s pomočjo anonimne ankete, ko smo jo januarja 2018 izvedli na 37 naključno izbranih ekoloških kmetijah, ki so vključene v kontrolo ekološkega kmetovanja v Prekmurju. Vprašalnik je vseboval 24 vprašanj odprtega in zaprtega tipa. S pomočjo raziskave je bilo ugotovljeno, da je najstarejša kmetija stara več kot 200 let. Prva kmetija se je vključila v ekološko pridelavo leta 2003, certifikat pa je prvič pridobila leta 2006. Anketiranci so za najpogostejši razlog, zakaj so izbrali ekološko pridelavo, navedli željo po zdravi prehrani in ekološke ozaveščenosti. Večina anketiranih ekoloških kmetij se sicer ukvarja s poljedelstvom. Največji delež pridelkov predstavljajo žita. Večina pridelovalcev proda do 25 % pridelkov, manjše število pa tudi do 75 %. Pri najbolj pogosto uporabljenih prodajnih poteh prodaje so anketiranci odgovorili, da prodajajo neposredno na kmetiji oziroma prodajajo samostojno na tržnicah.

Anketiranci za gnojenje večinoma uporabljajo kompost, nihče pa ne gnoji s hlevskim gnojem. Najbolj priljubljen način oziroma ukrepi za zatiranje škodljivcev je večletno kolobarjenje. Večina kmetij v Prekmurju se uvršča med ravninske kmetije, nekatere kmetije pa se uvrščajo tudi med gričevnate. Pri navajanju različnih ovir na kmetijah v okviru ekološke pridelave so anketiranci označili, da s pomanjkanja kmetijske zemlje nimajo težav. Prav tako nimajo težav s pridelovalnimi pogoji in z delovno silo. Največ anketiranih ekoloških kmetij pridobiva informacije v okviru javne kmetijske svetovalne službe pri KGZS. 14 % anketiranih pa je odgovorilo, da ne pridobivajo informacij pri drugih ponudnikih, ker dovolj dobro obvladajo to dejavnost na podlagi dostopne literature ter informacij v medijih. Večina anketirancev pogoša strokovna izobraževanja s področja ekološke pridelave. Med anketiranci v Prekmurju se nekateri občasno udeležujejo izobraževanj in usposabljanj za ekološko pridelavo. V večjem obsegu bi anketiranci želeli eno do dvodnevne seminarje z različnimi vsebinami s tega področja, ter enodnevne tematske seminarje ali delavnice, ki naj bi bili čim bližje njihovemu domu. Na vprašanje, kakšno je njihovo mnenje glede stranskih vplivov uporabe pridelkov pridelanih v okviru konvencionalne ali integrirane pridelave v primerjavi z ekološkimi pridelki, je večina anketirancev menila, da so stranski vplivi nevšečni in ogromni. Na vprašanje, kateri stranski učinki so po njihovem mnenju najpomembnejši, so izpostavili, da imajo lahko konvencionalno pridelani pridelki zelo pomemben negativni učinek na zdravje ljudi, na rastline in živali kot tudi na podzemno vodo in pitno vodo. Nekateri anketiranci celo menijo, da intenzivno kmetovanje na tem območju povzroča zdravstvene težave.

Na podlagi dobljenih odgovorov anketiranih ekoloških kmetij smo ugotovili, da je večina kmetov moških. Največ gospodarjev ima zaključeno poklicno oziroma srednjo šolo, prav tako imajo tudi člani gospodinjstva, ki delajo na kmetiji, zaključeno poklicno oz. srednjo šolo. Kmetijske izobrazbe večina gospodarjev nima. Na vprašanje, kaj menijo o prihodnosti svoje kmetije, je večina anketirancev odgovorila, da imajo nejasno vizijo glede tega, saj ne vedo, če potomci želijo prevzeti kmetijo. Nekateri anketiranci pa so odgovorili, da bo kmetija ostala v okviru sedanjega obsega dejavnosti. Zadnje vprašanje v anonimnem anketnem vprašalniku je bilo, kako so kmetije zadovoljni z rezultati, ki jih daje njihova kmetija. Na to vprašanje so anketiranci zelo odkrito odgovorili in nam povedali, da so zadovoljni z rezultati kmetije, saj menijo, da je najpomembnejše, da vedo, kaj sploh jedo, nekateri anketiranci pa so samo na pol zadovoljni z rezultati kmetije zaradi različnih vzrokov.

SUMMARY

Organic agriculture meets the demand of the global population as both manufacturers and consumers benefit from it. It aids the preservation and enhancement of biodiversity as well as the empowerment of natural processes. Nevertheless, it protects and enriches the soil's biological composition, averts the negative effects caused by the misuse of PPP and nourishment. Last but not least, it yields high-quality food products. In Slovenia, organic agriculture started in the 1980s when a group of young people started to organically grow food in Pomurje. In 1997, the Guidelines for organic agriculture were published that later became the cornerstone of quality assurance in organic farming.

Upon conducting research, we were able to determine the state of organic agriculture in Prekmurje. In January 2019, we distributed an anonymous questionnaire to 37 organic farms of Prekmurje. All of them are under supervision to ensure the standard of organic farming is met. The questionnaire included 24 questions, composed of open-ended and close-ended types of questions. Our findings show that the oldest farm is more than 200 years old. The first organic farm was established in 2003 and received the certificate in 2006. The most commonly cited reason for engaging in organic agriculture is healthier food and eco-awareness. Agriculture is the principal activity of many farms. While fields and orchards represent the main types of agricultural land used to grow their principal product. Cereals represent the largest category of crops in their annual harvest. The majority of farms sell up to 25% of their harvest; however, some manage to sell up to 75%. Direct sale from the farm and selling directly on the market are the two most commonly used trading channels.

The participants mainly fertilize the soil with compost. Interestingly, nobody uses organic fertilizers. The rotation of crops is the most frequently deployed method of pest control. In Prekmurje, a great number of farms can be classified as flatland farms; whereas, the rest can be classified as hilly farms. Farms do not come up against agro technical issues such as lack of farmland, inappropriate growing conditions or the lack of workforce. A lot of farmers obtain additional information via the counselling service of the Chamber of Agriculture and Forestry of Slovenia (KGZS). 14 % of farmers do not require additional information because they already have sufficient knowledge which they obtained from specialized literature and other media. Many believe there are not enough specialized educational opportunities in the field of organic agriculture. Only a few attend seminars or conferences, occasionally. The participants would like to have one or two-day conferences with mixed topics and one-day workshops or seminars. They wish these events could be as close to their homes as possible. The participants believe conventional or integrated farming has more unwanted effects than organic farming. The majority is convinced conventional farming is seriously endangering people's health, plants, and animals and contaminates the underground water and drinking water. Some farmers are even convinced that conventional farming is to be blamed for some of the health issues of their surrounding area.

Upon conducting a survey on selected organic farms, we can conclude that the majority of farmers are men. Many landowners obtained an occupational or high school education and only a few have a professional education in agriculture. When asked about the future of their farms, many responded with uncertainty, because they do not know if the younger generations will continue the business. Some stated that the farms will stay in their current state of operation. The last question was measuring how satisfied the farmers are with the business results. We managed to collect some honest answers because they told us they were satisfied with the business results. Knowing what you eat is for many people the most important thing. Due to various reasons, some respondents were only partially satisfied with the business results.

7. VIRI IN LITERATURA

- Bavec, M. in sodelavci. (2001). Ekološko kmetijstvo. Ljubljana, Kmečki glas, 448 str.
- Bavec M. in F. (2016). Organic Production and Use of Alternative Crops. USA, Taylor & Francis Group, str. 5-8
- Rezneki Rita in Sztahura Erzsébet (2015). Ökológiai gazdálkodás, Budapest, str. 15-16
- FiBL & IFOAM statistics and trends, Medmrežje:
<https://shop.fibl.org/CHen/mwdownloads/download/link/id/507/?ref=1#page=34>,
(4. 4. 2018)
- Inštitut Kon-cert, Medmrežje:
<http://www.kon-cert.si/kaj-pridobite-s-certifikatom.html> (25. 6. 2018)
- Društvo za permakulturo Slovenije, Medmrežje:
Permakultura.si (4. 6. 2018)
- Bavec, M. in sodelavci (2012). Sredstva in smernice za ekološko kmetijstvo. Maribor, Inštitut za ekološko kmetijstvo
- Slabe, A. (2011). Organic farming in Slovenija. FiBL, str. 1-8
- Lockeretz, W. (2007). Organic Farming – An international History, str. 175-176
- Stele A., 2015: O kmetijstvu doma in drugje po EU, Statistični urad republike Slovenije. Medmrežje: https://www.stat.si/doc/pub/kmetijstvo_EU.pdf (2. 11. 2018)
- Podmenik. D. (2012). Trendi in perspektive ekološkega kmetijstva s poudarkom na Sloveniji in Slovenski Istri, str. 35
- Hrustel Majcen, M., Jurcan, S., Vrečko, K.: Akcijski načrt razvoja ekološkega kmetijstva v Sloveniji do leta 2015. 2006, str. 36-37
- Uradni list RS, št. 8/2014 z dne 3. februarja 2014 o ekološki pridelavi in predelavi kmetijskih pridelkov oziroma živil, str. 667
- Francis, C., Organic Farming: The Ecological system.(2009). USA, American Society of Agronomy, Inc., str. 7-9.
- Biodar. Logotip združenja Biodar, Medmrežje: <http://www.norma.si/kvaliteta-in-certifikati/biodar> (23. 6. 2018)

- DEMETER. Logotip združenja Demeter, Medmrežje: <http://www.demeter.si/> (13. 6. 2018)
- International Fadaration of organic agriculture movments (IFOAM), Medmrežje: <https://www.ifoam.bio/>
- Lampič., B. (2005). Kmetijstvo kot priložnost sonaravnega razvoja podeželja v Sloveniji. Ljubljana, Filozofska fakulteta, str. 7-8
- Program razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014 – 2020, Medmrežje: <https://www.program-podezelja.si>
- Prijal, S. (2012). Ekonomska preusmeritev kmetijskega obrata iz konvencionalnega v ekološko kmetovanje, diplomsko delo, Univerza v Mariboru, Fakulteta za kmetijske in biosistemske vede, str. 6-7
- Raziskovalni inštitut za ekološko kmetijstvo (FiBL), Medmrežje: <https://www.fibl.org/en/homepage.htm> (23. 6. 2018)
- Rode, J., Zupančič, M. s sodelavci (2015). Odločitev za ekološko kmetijstvo. Pomen prave izbire! Ljubljana, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, str. 7-9
- Sardar Valla Bhai Pattel, Sibin K (2017). Organic Farming for sustainable Agriculture. Bharthidsan University, Scholar Publications, India

PRILOGA

Vprašalnik: Ekološko kmetovanje v Prekmurju

Ime mi je Karolina Pisnjak in sem študentka na Visoki šoli za varstvo okolja v Velenju. V študijskem letu 2017/2018 pripravljam diplomsko nalogo z naslovom »**Ekološko kmetovanje v Prekmurju**«, pri čemer potrebujem Vašo pomoč. Lepo Vas prosim, da izpolnite ta anonimni vprašalnik, katerega podatki bodo namenjeni izključno izdelavi diplomske naloge. Za sodelovanje se Vam že vnaprej najlepše zahvaljujem!

1. Koliko časa Vaša kmetija že deluje oz. kako dolga je Vaša tradicija kmetovanja?
 - a) Od leta _____ obstaja kmetija.
 - b) Od leta _____ kmetujem.
 - c) Od leta _____ v kontroli EKO.
 - d) Od leta _____ certifikat EKO.

2. Kakšni so Vaši razlogi, da ste se odločili za ekološko kmetovanje? (Označite do tri.)
 - a) Želja po zdravi prehrani in okolju.
 - b) Ekološka ozaveščenost.
 - c) Slabši pridelovalni pogoji.
 - d) Večja možnost trženja ekoloških pridelkov.
 - e) Ohranitev oz. nadaljevanje dela na kmetiji.
 - f) Dodatna (eko) plačila – subvencije.
 - g) Večji dohodek.
 - h) Drugo.

3. Označite GLAVNO pridelovalno usmeritev? Anketiranec lahko doda podrobnejšo specializacijo znotraj usmeritve.
 - a) Živinoreja _____.
 - b) Poljedelstvo _____.
 - c) Trajni nasadi: 1 sadovnjaki 2 vinogradi
 - d) Zelenjava _____.
 - e) Mešana.

4. Obseg in struktura lastnih in najetih kmetijskih zemljišč.

	Kmetijska zemljišča	Skupaj obdelujemo (ha)	Lastno (ha)	Imamo v najemu (ha)
1	Njive (z vrtom)			
2	Travnik			
3	Sadovnjak			
4	Vinograd			
5	Gozd			
6	Rastlinjak (ločeno, če je)			

5. Ocena količine pridelkov na kmetiji. V komentar se dopiše npr. hektarski pridelek, izjemni letni dogodki, ki so vplivali na količino pridelka (suša, poplave, pozebe, toča ...) idr.

	Pridelek	Ni pridelka	Količina (kg, t)	Komentar
1	Žita			
2	Zelenjava			
3	Krompir			
4	Sadje			
5	Mleko			
6	Meso			
7	Jajca			
8	Žive živali			
9	Drugo (med, zelišča)			

6. Prosim, ocenite, kolikšen delež pridelkov PRODATE (vključno v obliki predelave). Če katerega od ekoloških pridelkov prodajate kot konvencionalnega, prosim, določite delež takšne prodaje.

	Vrsta pridelkov	PRODAJA pridelkov					Označi prodano kot konvencionalno
		0 (ni prodaje)	do 25 %	25-50 %	50-75 %	nad 75 %	
1	Žita						
2	Zelenjava						
3	Krompir						
4	Sadje						
5	Mleko						
6	Meso						
7	Jajca						
8	Žive živali (za prodajo)						
9	Drugo (med, zelišča)						

7. Označite najbolj pogosto uporabljene prodajne poti.

	Prodajna pot	Pridelek	Lokacija	Komentar
1	Neposredna prodaja na kmetiji (vključno za turizem)			
2	Neposredna prodaja na (eko)tržnici			
3	Zadruga, kooperativa ipd.			
4	Gostinski obrati, hoteli ipd.			
5	Specializirane trgovine, mali trgovci, mesarji ...			
6	Trgovska veriga (Mercator, Spar, Tuš ...)			
7	Šole, vrtci, drugi javni naročniki			
8	* Drugo (prosim, opišite):			

* npr. partnersko kmetijstvo (ni posrednika), zeleni zabojček (posrednik) ...

8. Kolikšen dohodek Vašemu gospodinjstvu prinaša KMETIJSKA dejavnost (vključno s subvencijam) in DRUGE dejavnosti?

Struktura dohodkov v gospodinjstvu	Vir kmetijstvo (%)	Vir izven kmetijstva (%)	
	Vir dohodka iz kmetijske dejavnosti – v odstotkih		%
1	Prodaja pridelkov		
2	Prodaja predelanih živil		
3	Kmetijska plačila (subvencije)		
4	Dopolnilna dejavnost (katera):		
8	Drugo (naštejte, kaj):		

9. S čim vse gnojite Vaše ekološke pridelke? (Možnih več odgovorov.)

- Hlevski gnoj.
- Gnojnica, gnojevka.
- Lesni pepel.
- Kompost.
- Žagovina.
- Organska gnojila.
- Ne gnojim.
- Drugo_____.

10. Na kakšen način oz. s katerimi ukrepi zatirate škodljivce in plevela? (Možnih več odgovorov.)

- S sredstvi, ki so dovoljena za zatiranje.
- Večletno kolobarjenje.
- Mehanično varstvo (različne vabe in pasti).
- S sajenjem večjega števila drugih vrst rastlin, ki zmanjšujejo pojavljanje škodljivcev.
- Agrotehnični ukrepi (okopavanje, rahljanje).
- Drugo_____.

11. Kam se glede na lego uvršča Vaša ekološka kmetija:

- Ravninska kmetija.
- Gričevnata kmetija.
- Hribovska kmetija.
- Gorsko-višinska kmetija.

12. Z ocenami od 1 (imam velike težave) do 5 (nimam težav) ocenite razmere na Vaši kmetiji glede na agrotehnične ovire.

a) Pomanjkanje kmetijske zemlje.	1	2	3	4	5
b) Pridelovalni pogoji.	1	2	3	4	5
c) Delovna sila.	1	2	3	4	5
d) Drugo_____.	1	2	3	4	5

13. Z ocenami od 1 (najslabše) do 5 (najboljše) ocenite podporne dejavnike okolja.

a) Kmetijsko svetovanje za ekološko pridelavo.	1	2	3	4	5
b) Svetovanje za investicije in razvoj kmetije.	1	2	3	4	5
c) Organizirano trženje.	1	2	3	4	5
d) Izobraževanje.	1	2	3	4	5

14. Kje pridobivate pomembne informacije in znanje s področja ekološke pridelave?

- a) Nikjer, ker dovolj dobro obvladate to dejavnost na podlagi dostopne literature ter informacij v medijih.
- b) V okviru uradne svetovalne službe pri KGZS.
- c) V okviru združenj ekoloških pridelovalcev.
- d) Na fakulteti: _____.
- e) V specializirani trgovini: _____.
- f) Drugo: _____.
15. Ali pogrešate strokovna izobraževanja s področja ekološke pridelave?
- a) Da.
- b) Ne, ker dovolj dobro obvladate to dejavnost na podlagi dostopne literature ter informacij v medijih.
16. Kako pogosto se udeležujete izobraževanj in usposabljanj za ekološko pridelavo?
- a) Nikoli.
- b) Zelo redko (največ enkrat letno).
- c) Občasno (enkrat do dvakrat na leto).
- d) Pogosto (najmanj trikrat letno).
17. Kakšne vrste izobraževanj bi si želeli v večjem obsegu (možnih več odgovorov)?
- a) Več krajših predavanj preko celega leta.
- b) Enodnevne tematske seminarje ali delavnice čim bliže domu.
- c) Eno do dvodnevni seminarji z različnimi vsebinami s tega področja.
- d) Organizirani enodnevni strokovni izleti po Sloveniji.
- e) Organizirani enodnevni ali dvodnevni strokovni izleti po tujini.
- f) Obiski specialistov na kmetiji.
- g) Drugo _____.
18. Kakšno je Vaše mnenje glede stranskih učinkov uporabe pridelkov, pridelanih v okviru konvencionalne ali integrirane pridelave v primerjavi z ekološko pridelavo?
- a) Stranski vplivi so nevšečni in ogromni.
- b) Ob ustrezni strokovni uporabi so zanemarljivo majhni.
- c) Stranskih vplivov praktično ni.
19. Z ocenami od 1 (učinki zanemarljivi) do 5 (zelo pomembni negativni učinki), ocenite, kateri stranski učinki so po Vašem mnenju najpomembnejši.
a) Negativni vplivi na zdravje ljudi.	1	2	3	4	5
b) Negativni vplivi na rastline in živali.	1	2	3	4	5
c) Negativni vplivi na podzemno in pitno vodo.	1	2	3	4	5
d) Drugo _____.					
20. Z ocenami od 1 (zelo slabo pokrita) do 5 (dovolj podpore, podatkov in informacij) ocenite, katera strokovna področja so po Vašem mnenju strokovno najslabše pokrita. a)
a) Tehnologija pridelave.	1	2	3	4	5
b) Varstvo pred škodljivimi org. in povzročitelji bolezni.	1	2	3	4	5
c) Varstvo pred pleveli.	1	2	3	4	5
d) Predelava in dodelava pridelkov za trg.	1	2	3	4	5
e) Trženje.	1	2	3	4	5
f) Strokovna podpora svetovalne službe KGZS - splošno	1	2	3	4	5

Z ocenami od 1 (slabo) do 5 (odlično) ocenite, katere so prednosti oziroma slabosti – ovire vaše kmetije. Označite tisto, kar zares izstopa v dobrem ali slabem.

a) Možnosti za trženje.	1	2	3	4	5
b) Raznolikost – pestrost ponudbe.	1	2	3	4	5
c) Kakovost pridelkov oz. živil.	1	2	3	4	5
d) Prepoznavnost med strankami.	1	2	3	4	5
e) Dodatna ponudba – npr. ogledi ...	1	2	3	4	5
f) Razvite dopolnilne dejavnosti.	1	2	3	4	5

21. Kakšna je po vašem mnenju prihodnost vaše kmetije?

1. Kmetija bo ostala v okviru sedanjega obsega in dejavnosti.	2. Odpirajo se nove možnosti.		3. Kmetija nima prave prihodnosti.	
	1	Sprememba usmeritve kmetovanja.	1	Opustitev kmetovanja. a) Oddaja v najem. b) Prodaja.
2	Povečanje pridelave oz. vpeljava novih kmetijskih dejavnosti.	2	Postopno opuščanje. a) Oddaja v najem. b) Prodaja	
		3	Nejasna vizija.	
		4	Preusmeritev v nekmetijsko dejavnost.	

22. Družbeno-geografske značilnosti vseh članov gospodinjstva. (Poimenujte člane v odnosu do gospodarja.)

	Starost	Spol	Izobrazba (1)	Kmetijska izobrazba (2)	Aktivnost (3)	Obseg dela na kmetiji (1 = polno; 1/2, 1/4) (4)
Člani gospodinjstva, AKTIVNI NA KMETIJI						
1 – gospodar						
2						
3						
4						
5						
6						
7						

- Izobrazba člana. Pišemo samo za člane gospodinjstva, ki so starejši od 15 let. 1 – dokončana OŠ, 2 – dokončana poklicna ali srednja šola, 3 – dokončana višja ali visoka stopnja, mag., dr.
- Kmetijska izobrazba. Opišemo, kjer je relevantno, sicer napišemo »ne«.
- Aktivnost člana gospodinjstva. Opis trenutne aktivnosti člana: 0 – otrok, šolar – OŠ, 1 – šolajoč se mladostnik (sr. šola, fakulteta), 2 - zaposlen – redno, 3 – upokojenec, 4 – nezaposlen, na borzi dela, 5 - kmet – zaposlen doma na kmetiji.
- Obseg dela na kmetiji. 1 = 8 ur/dan, 1/2 = 4 ure/dan, 1/4 = 2 uri/dan.

Prevzemnik, označi kdo od članov.	Da	Ne	Ne ve
-----------------------------------	----	----	-------

Najeta delovna sila na kmetiji, obseg dela na kmetiji (št. dni na leto)	Da Št. dni na leto:	Ne
--	------------------------	----

* Označi potencialnega prevzemnika.

Če je **najeta delovna sila**, določite obseg: _____ dni na leto (za vse osebe).

23. Ali ste zadovoljni z rezultati, ki jih daje Vaša kmetija?

DA, popolnoma.	DA, večinoma.	Napol.	Večinoma NE.	NE, nikakor.
-------------------	------------------	--------	--------------	--------------

Zakaj (opisno)?

Opombe anketarja:
